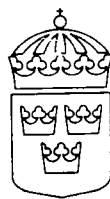

Regeringens proposition

1993/94:10

om pliktexemplar av dokument

Prop.
1993/94:10

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 24 juni 1993.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Per Unckel

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny lag om pliktexemplar av dokument som ersätter lagen (1978:487) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar.

Utgångspunkten för lagstiftningen har varit det förslag till ny lag som presenterades i betänkandet *Pliktleverans* (SOU 1992:92).

En betydande del av bestämmelserna i den nuvarande lagen återfinns i förslaget till den nya lagen. Dock har systematiken gjorts något annorlunda. Vidare innehåller den nu föreslagna lagen en del nya bestämmelser. Leveransplikt införs beträffande skrift i mikroform samt dokument för elektronisk återgivning som i fixerad form lagrar text, ljud eller bild. Leveransplikt införs vidare beträffande skrift i punktskrift som saknar förlaga. Alla filmer som har offentliggjorts skall levereras för framställning av en videokopia hos Arkivet för ljud och bild. Något krav på anknytning till svenska förhållanden beträffande importerade filmer och videogram uppställs inte. Radio- och TV-sändningar med begränsad räckvidd skall levereras i viss utsträckning. Regleringen beträffande kombinerat material förenklas.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1994.

1 Förslag till

Lag om pliktexemplar av dokument

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag ges föreskrifter om skyldighet att till bibliotek eller Arkivet för ljud och bild lämna exemplar av dokument (pliktexemplar).

Pliktexemplar skall bevaras och tillhandahållas för forskning och studier enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

2 § I denna lag förstås med

dokument ett föremål som lagrar information för läsning, avlyssning eller visning,

skrift ett dokument som lagrar text eller fast bild,

dagstidning en skrift som utgör allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär med reguljär nyhetsförmedling eller allmänpolitisk opinionsbildning som normalt kommer ut med minst ett nummer varje vecka, jämte tillhörande löpsedel och bilaga,

skrift i mikroform en skrift i förminskad form som kan läsas endast med hjälp av apparat,

film ett dokument som består av bilder avsedda att projiceras i snabb följd,

dokument för elektronisk återgivning ett dokument som i fixerad form lagrar text, ljud eller bild och vars innehåll kan återges enkelt med hjälp av elektroniskt hjälpmedel,

fonogram ett dokument för elektronisk återgivning som uteslutande lagrar ljud,

videogram ett dokument för elektronisk återgivning som lagrar rörliga bilder, med eller utan ljud.

3 § Ett dokument görs tillgängligt för allmänheten här i landet när exemplar bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller annars sprids till allmänheten eller när informationen i dokumentet återges offentligt eller i förvärvsverksamhet inför en större sluten krets.

4 § Ett dokument skall anses röra svenska förhållanden, om informationen i dokumentet helt eller delvis är avfattad på svenska språket eller dokumentet helt eller delvis innehåller verk av svensk upphovsman eller framförande av svensk konstnär eller, om inte någon av dessa förutsättningar föreligger, dokumentet ändå huvudsakligen är avsett att spridas inom landet.

Skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen

5 § Av skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen och som har framställts och utgivits här i landet skall sju pliktexemplar lämnas, om annat inte följer av 7, 8 eller 9 §.

6 § Av skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen och som har framställts utomlands skall sju pliktexemplar lämnas,

1. om skriften är sådan periodisk skrift för vilken utgivningsbevis finns eller skall finnas, eller

2. om skriften inte är periodisk och har lämnats ut för spridning här i landet inte bara i enstaka exemplar och rör svenska förhållanden.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av 7, 8 eller 9 §.

7 § Om en skrift som avses i 5 eller 6 § har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift, skall endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Av skrift som har framställts i punktskrift skall två pliktexemplar lämnas, om annat inte följer av vad som föreskrivs i 9 §.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt 5 och 6 §§ omfattar inte ett radioprogram, en film eller en ljudupptagning som enligt 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen skall jämföras med en bilaga till en periodisk skrift.

8 § I fråga om tryckt dagstidning gäller, i stället för vad som följer av 5, 6 och 7 §§, följande.

Av tidningen skall tre pliktexemplar lämnas.

Om tidningen ges ut i flera olika editioner, skall pliktexemplar lämnas av den edition som har utgivits först och, om tidningen ges ut i minst tre olika editioner, också av den edition som har utgivits sist.

Har en sida eller löpsedel ändrats, skall pliktexemplar lämnas av varje ändrad sida eller löpsedel. Detta gäller dock inte om den ändrade sidan eller den ändrade löpsedeln ingår i pliktexemplar som lämnas enligt tredje stycket.

9 § Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 5-8 §§ föreligger inte i fråga om

1. visitkort, etikett, blankett, reklamblad och emballagetryck eller därmed jämförlig skrift,

2. protokoll, arbetspromemoria eller liknande skrift, som har framställts hos myndighet,

3. skrift som har framställts i punktskrift och som har samma innehåll som en tidigare framställd skrift eller som är en sammanställning av utdrag ur tidigare framställda skrifter, under förutsättning att pliktexemplar av den eller de tidigare framställda skrifterna lämnas i stället eller har lämnats tidigare,

4. skrift som skall lämnas som tillbehör till pliktexemplar enligt 32 §.

10 § Av skrift som utgör dokument för elektronisk återgivning och av skrift i mikroform skall sju pliktexemplar lämnas, om skriften har framställts här i landet i minst 50 exemplar och har gjorts tillgänglig för allmänheten här.

Av skrift som avses i första stycket och som har framställts utomlands och gjorts tillgänglig för allmänheten här i landet i minst 50 exemplar skall sju exemplar lämnas, om skriften rör svenska förhållanden.

Föreskrifterna i första och andra styckena gäller inte om annat följer av 11 §.

11 § Om en skrift som avses i 10 § har samma innehåll som en tidigare eller samtidigt framställd skrift som avses i 5 eller 6 § eller har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift som avses i 10 §, skall endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare eller samtidigt framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Film och videogram

12 § Av film som har gjorts tillgänglig för allmänheten här i landet skall ett pliktexemplar lämnas.

Av videogram som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet i minst fem exemplar skall ett pliktexemplar lämnas.

Av film eller videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning skall ett pliktexemplar lämnas.

Föreskrifterna i denna paragraf gäller inte om annat följer av 13 § eller av vad som föreskrivs om kombinerat material i 16 och 17 §§.

13 § Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 12 § föreligger inte i fråga om sådant dokument som har samma innehåll och utförande som tidigare framställt dokument, av vilket pliktexemplar har lämnats.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Fonogram och vissa andra dokument för elektronisk återgivning

14 § Av fonogram som har framställts här i landet i minst 50 exemplar och som har gjorts tillgängligt för allmänheten här skall ett pliktexemplar lämnas.

Av fonogram som har framställts utomlands och har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet i minst 50 exemplar skall ett pliktexemplar lämnas, om fonogrammet rör svenska förhållanden.

Vad som sägs om fonogram i första och andra styckena skall tillämpas även på dokument för elektronisk återgivning som är av annat slag än som avses i 10 § och som inte är videogram eller fonogram.

Föreskrifterna i denna paragraf gäller inte om annat följer av 15 § eller av vad som föreskrivs om kombinerat material i 16 och 17 §§.

15 § Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 14 § föreligger inte i fråga om sådant dokument som har samma innehåll och utförande som tidigare framställt dokument, av vilket pliktexemplar har lämnats.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Kombinerat material

16 § Med kombinerat material förstås material, som innehåller dels en eller flera skrifter, dels ett eller flera dokument som utgörs av film, videogram, fonogram eller dokument för elektronisk återgivning som avses i 14 § tredje stycket. Med skrifter och andra dokument som kan ingå i kombinerat material avses endast sådana som var för sig har medfört eller skulle medföra skyldighet att lämna pliktexemplar.

17 § Av kombinerat material skall sju pliktexemplar lämnas.

Om kombinerat material har samma innehåll och utförande som tidigare framställt kombinerat material, skall endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av det tidigare framställda kombinerade materialet har lämnats eller lämnas samtidigt.

Ljudradio- och televisionsprogram

18 § Av ljudradio- och televisionsprogram, som skall spelas in enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, skall pliktexemplar lämnas i form av en sådan inspelning av programmet som skall göras enligt bestämmelsen.

Av ljudradio- och televisionsprogram, som svenskt programföretag får sända med stöd av tillstånd enligt 5 § radiolagen (1966:755) eller som genom satellitsändning som utgår från Sverige förmedlas till allmänheten från svenskt programföretag, skall ett pliktexemplar lämnas av varje sändning.

Av andra ljudradio- och televisionsprogram än som avses i andra stycket skall ett pliktexemplar lämnas av varje sändning som ägt rum under högst fyra veckor per kalenderår. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta för vilka veckor som pliktexemplar skall lämnas.

Vem som skall lämna pliktexemplar

19 § Pliktexemplar av skrift, som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen, skall lämnas

1. när det gäller skrift, som har framställts här i landet, av framställaren,

2. när det gäller periodisk skrift, som har framställts utomlands, av utgivaren här i landet,

3. när det gäller annan skrift än periodisk skrift, som har framställts utomlands, av förläggaren här i landet eller, om sådan förläggare inte finns, av den som har låtit lämna ut skriften för spridning här i landet.

20 § Pliktexemplar av film skall lämnas av den som låtit göra filmen tillgänglig för allmänheten här i landet.

När det gäller film som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning skall pliktexemplar dock lämnas av den som har begärt granskningen hos byrån.

21 § Pliktexemplar av skrift i mikroform eller dokument för elektronisk återgivning skall lämnas

1. om det har framställts här i landet, av den som har framställt skriften eller dokumentet,

2. om det har framställts utomlands, av den som har låtit föra in skriften eller dokumentet till landet.

I fråga om videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning skall dock pliktexemplar lämnas av den som har begärt granskningen hos byrån.

22 § Pliktexemplar av kombinerat material skall lämnas

1. när det gäller material, som har framställts inom landet, av den som har beställt framställningen eller, om sådan beställare inte finns, av den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet,

2. när det gäller material, som helt eller delvis har framställts utomlands, av förläggaren här i landet eller, om sådan förläggare inte finns, av den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet.

23 § Pliktexemplar av ljudradio- och televisionsprogram skall lämnas av den som enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden skall ombesörja att programmet spelas in.

Vem som pliktexemplar skall lämnas till

24 § Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som skall lämnas i två eller tre exemplar skall ett eller två exemplar lämnas till Kungl. biblioteket och ett exemplar lämnas till Lunds universitetsbibliotek.

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som skall lämnas i sju exemplar skall ett exemplar lämnas till vart och ett av Kungl. biblioteket och Stockholms, Uppsala, Linköpings, Lunds, Göteborgs och Umeå universitetsbibliotek.

25 § Pliktexemplar av film, av annat dokument för elektronisk återgivning än sådant som avses i 10 § eller av upptagning av ljudradio- och televisionsprogram skall lämnas till Arkivet för ljud och bild.

26 § Den som har lämnat pliktexemplar av film har rätt att återfå filmen och skall beredas tillfälle att hämta filmen sedan Arkivet för ljud och bild har haft skäligen tid för att framställa en kopia.

27 § Pliktexemplar av tryckt dagstidning skall lämnas enligt följande.

<i>Utgivningsmånad</i>	<i>Lämnas före utgången av</i>
januari, februari	mars
mars, april	maj
maj, juni	juli
juli, augusti	september
september, oktober	november
november, december	januari

28 § Pliktexemplar skall lämnas av

1. annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen än tryckt dagstidning, inom en månad efter utgången av det kalenderkvartal under vilket skriften utgavs,

2. videogram, så snart som videogrammet har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet,

3. skrift i mikroform, film eller annat dokument för elektronisk återgivning än videogram, inom en månad från den dag då dokumentet först gjordes tillgängligt för allmänheten här i landet.

Av film eller videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning skall dock pliktexemplar lämnas inom en månad från den dag då beslut i granskningsärendet vunnit laga kraft.

29 § Pliktexemplar av kombinerat material som har gjorts tillgängligt för allmänheten i fullständigt skick skall lämnas inom en månad efter utgången av det kalenderkvartal under vilket materialet gjordes tillgängligt.

I annat fall än som anges i första stycket skall pliktexemplar av material som utgör en del av kombinerat material lämnas i enlighet med vad som följer av bestämmelserna i 28 § för varje dokumentslag.

30 § Pliktexemplar av ljudradio- och televisionsprogram skall lämnas inom en månad från den dag då skyldigheten att bevara upptagningen enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden upphörde.

Särskilda föreskrifter för videogram

31 § Arkivet för ljud och bild skall med hjälp av automatisk databehandling föra ett särskilt register över pliktexemplar av videogram som har lämnats till arkivet. I registret skall antecknas ett nummer för varje videogram. Statens biografbyrå får ha terminalåtkomst till detta register.

Arkivet för ljud och bild skall underrätta den som har lämnat pliktexemplar av videogram om de nummer som videogrammen har fått i registret.

Den som är skyldig att lämna pliktexemplar till Arkivet för ljud och bild skall föra en förteckning över videogram som omfattas av plikten

Gemensamma föreskrifter

32 § Pliktexemplar som skall lämnas enligt föreskrifterna i denna lag skall även omfatta

1. bildband, diabilder och liknande material som utgör tillbehör till det dokument av vilket pliktexemplar skall lämnas,
2. omslag, fodral, folder, broschyr och liknande mindre tillbehör som följer med varje exemplar när detta görs tillgängligt för allmänheten,
3. såvitt gäller dokument för elektronisk återgivning, sådana särskilda anvisningar som kan fordras för att användaren skall kunna tillgodogöra sig innehållet i dokumentet.

Den som beställer framställning av ett dokument, som framställaren skall lämna pliktexemplar av enligt 19 § 1 och 21 § 1, skall tillhandahålla framställaren sådant material som enligt första stycket skall lämnas med pliktexemplaret.

Pliktexemplar och tillbehör skall vara i samma skick som de exemplar som är avsedda att göras tillgängliga för allmänheten.

33 § Varje försändelse med pliktexemplar skall vara åtföljd av en förteckning över det material som ingår i försändelsen. Förteckningen skall vara underskriven av den som är skyldig att lämna pliktexemplar och lämnas i två exemplar. Det ena exemplaret skall återställas med anteckning om att materialet har mottagits.

Om en försändelse omfattar kombinerat material eller sådant tillbehör som avses i 32 §, skall detta särskilt anges i förteckningen.

34 § Den som åsidosätter skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt denna lag kan av den myndighet som regeringen bestämmer vid vite föreläggas att fullgöra sin skyldighet.

35 § Den som underlåter att fullgöra sin skyldighet att föra en förteckning enligt 31 § tredje stycket eller den som underlåter att tillhandahålla material enligt 32 § andra stycket skall dömas till böter.

36 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för visst fall medge undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt denna lag.

37 § Beslut som en annan myndighet än regeringen har meddelat enligt denna lag får överklagas hos länsrätten.

Beslut om undantag enligt 36 § får dock inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994, då lagen (1978:487) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar skall upphöra att gälla.

När samtliga omständigheter som enligt den nya lagen skulle grunda skyldighet att lämna pliktexemplar av ett dokument har inträffat före ikraftträdandet tillämpas dock den upphävda lagen på det dokumentet.

Lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs att 22 a § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

22 a §¹

Har företag som avses i 22 § första stycket rätt att i utsändning återge verk, får företaget också ta upp verket på en anordning genom vilken det kan återges, om detta sker

1. för att säkerställa framtida bevisning om utsändningens innehåll och

2. för att det behövs för att en statlig myndighet skall kunna fullgöra sina uppgifter när det gäller att i efterhand utöva tillsyn över utsändningsverksamheten.

Har sådan upptagning som avses i första stycket dokumentariskt värde, får den bevaras i arkiv som avses i lagen (1978:487) om plikt-exemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar.

Har sådan upptagning som avses i första stycket dokumentariskt värde, får den bevaras i arkiv som avses i lagen (1993:000) om plikt-exemplar av dokument.

Upptagning som avses i första stycket får utnyttjas endast för ändamål som anges där, om ej annat följer av 22 c §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

¹ Senaste lydelse 1991:1073.

Lag om ändring i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §

Bestämmelser om att biografbyrån har terminalåtkomst till det register som arkivet för ljud och bild för över pliktexemplar av filmer och videogram finns i lagen (1978:487) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar.

Bestämmelser om att biografbyrån har terminalåtkomst till det register som arkivet för ljud och bild för över pliktexemplar av filmer och videogram finns i lagen (1993:000) om pliktexemplar av dokument.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

Lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 7 och 8 §§ lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

7 §¹

I närradiolagen (1982:459), lagen (1991:2027) om kabelsändningar till allmänheten, lagen (1992:1356) om satellitsändningar av televisionsprogram till allmänheten och i lokalradiolagen (1993:120) finns ytterligare bestämmelser om skyldighet att tillhandahålla inspelningar av radioprogram.

I lagen (1978:487) om pliktexemplar av ljud- och bildupptagningar finns bestämmelser om skyldighet att lämna skrifter och upptagningar till bibliotek eller till arkivet för ljud och bild.

I lagen (1993:000) om pliktexemplar av dokument finns bestämmelser om skyldighet att lämna skrifter och upptagningar till bibliotek eller till arkivet för ljud och bild.

8 §

Ett videogram som avses i 17 § andra stycket lagen om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar skall anses ha lämnats ut för spridning först när pliktexemplar har lämnats.

Ett videogram som inte har getts in till Statens biografbyrå för granskning enligt lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram skall anses ha lämnats ut för spridning först när pliktexemplar enligt lagen (1993:000) om pliktexemplar av dokument har lämnats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

¹ Senaste lydelse 1993:124.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 juni 1993

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, samt statsråden B. Westerberg, Friggebo, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Könberg, Odell, Lundgren, Unckel, P. Westerberg.

Föredragande: statsrådet Unckel

Proposition om pliktexemplar av dokument

1 Inledning

Lagen (1978:487) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar, pliktexemplarslagen, innebär att exemplar av skrifter, ljud- och bildupptagningar samt vissa kombinationer av sådant material skall levereras till bibliotek eller arkiv. Pliktexemplaren skall bevaras och tillhandahållas för forskningsändamål. Stora förändringar har inträffat sedan lagen började tillämpas. Modern teknik har gjort det möjligt att framställa dokument som innehåller skrift, ljud och bilder på ett annat och billigare sätt och med helt annan teknik. Utbudet av radio- och TV-sändningar har ökat oerhört. Den risk att förstöras som hotar äldre material har alltmera uppmärksammats. Utredningar arbetade under 1980-talet med dessa problem utan att detta ledde till ändringar i gällande lag.

Mot denna bakgrund tillkallade chefen för Utbildningsdepartementet år 1991 en särskild utredare, riksarkivarien Sven Lundkvist, för att göra en översyn av reglerna för bevarande av skrifter och ljud- och bildupptagningar m.m. Utredningen antog namnet Pliktleveransutredningen. Den lade i september 1992 fram betänkandet Pliktleverans (SOU 1992:92). I betänkandet föreslås en ny lag, som skulle kallas lag om pliktleverans av allmänt tillgängliga dokument. Den nya lagen bygger i stor utsträckning på den nu gällande. Ändringarna som föreslås innebär i stort dels att leveransplikten utvidgas till att omfatta vissa nya former av dokument, dels att förutsättningarna för leverans av dokument som nu omfattas av lagen ändras i viss utsträckning. Vidare föreslås en förenklad reglering av kombinerat material.

Betänkandet har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels en sammanfattning av betänkandet som *bilaga 1*, dels betänkandets lagförslag som *bilaga 2*, dels

Lagrådet

Regeringen beslutade den 29 april 1993 att inhämta Lagrådets yttrande över förslagen till lag om pliktleverans av dokument m.m. De till Lagrådet remitterade förslagen fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

Lagrådet har yttrat sig över förslaget. Yttrandet fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 5*.

Lagrådet har av skäl som framgår av yttrandet föreslagit vissa sakliga ändringar i de remitterade förslagen när det gäller bestämmelserna om överklagande samt övergångsbestämmelserna. Jag ansluter mig helt till vad Lagrådet har anfört i dessa delar. Lagrådet har vidare föreslagit ett antal redaktionella justeringar i de olika paragraferna. Förslagen i det följande har i allt väsentligt utformats i enlighet med detta.

2 Bakgrund

2.1 Nuvarande lagstiftning

I lagen (1978:487) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar regleras pliktleverans beträffande skrifter, ljud- och bildupptagningar och kombinerat material.

Med *skrift* förstås enligt lagen tryckt skrift och annan skrift, som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen, TF. Pliktexemplar skall lämnas dels av skrift som har framställts här i riket och utgivits här, dels av vissa skrifter som har framställts utom riket. I sistnämnda fall skiljer lagen mellan periodisk skrift och annan skrift. För periodisk skrift är det tillräckligt att det finns eller skall finnas utgivningsbevis. Andra skrifter skall ha lämnats ut för spridning här i riket, röra svenska förhållanden på vissa sätt och inte ha införts i riket i bara enstaka exemplar. Skyldighet att lämna pliktexemplar föreligger inte beträffande bl.a. tillfällighetstryck, arbetspromemoria eller liknande skrift som har framställts hos myndighet samt skrift som har framställts i punktskrift.

Pliktexemplar av skrift skall i regel lämnas i sju exemplar, nämligen till vart och ett av Kungliga biblioteket (KB) samt biblioteken vid universiteten i Stockholm, Uppsala, Linköping, Lund, Göteborg och Umeå. Om en skrift har samma innehåll och utförande som tidigare framställd skrift, behöver dock pliktexemplar bara lämnas till KB och Lunds universitetsbibliotek. Vidare behöver av en dagstidning bara lämnas två exemplar till KB och ett exemplar till Lunds universitetsbibliotek. Vidare ges bestämmelser om vem som skall lämna pliktexemplar och när det skall lämnas.

Bestämmelser om pliktexemplar av ljud- och bildupptagningar gäller för ljudradio- och televisionsprogram, film, fonogram och videogram.

I fråga om *radio- och TV-program* skall pliktexemplar lämnas i form av en sådan s.k. referensupptagning som skall ske enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden. Leveransskyldighet gäller i fråga om program som svenskt programföretag får sända med stöd av tillstånd enligt 5 § radiolagen (1966:755) eller som genom satellitsändning som utgår från Sverige förmedlas till allmänheten från svenskt programföretag.

Beträffande *film* gäller att pliktexemplar skall lämnas dels av film som har granskats av Statens biografbyrå, dels av reklamfilm som distribueras för visning vid allmän sammankomst eller offentlig tillställning. Den som har lämnat in filmen skall få tillbaka den sedan den har kopierats.

Även av *videogram* som har granskats av Statens biografbyrå skall pliktexemplar lämnas. Härutöver gäller följande. Av fonogram och videogram som har mångfaldigats här i riket, fonogram i minst 50 exemplar och videogram i minst 10 exemplar, och som har gjorts tillgängliga för allmänheten här skall ett pliktexemplar lämnas. När det gäller fonogram och videogram som har mångfaldigats utom riket förutsätts för leveransplikt att de har förts in i 50 respektive 10 exemplar och rör svenska förhållanden. Skyldighet föreligger inte att lämna pliktexemplar av sådant fonogram eller videogram som har samma innehåll och utförande som tidigare lämnat exemplar.

Pliktexemplar av upptagningar av radio- och TV-program, film, fonogram och videogram skall lämnas till Arkivet för ljud och bild (ALB). I lagen ges också bestämmelser om vem som skall lämna pliktexemplar och när det skall ske. Beträffande videogram finns bestämmelser om registrering m.m.

Med *kombinerat material* förstås olika kombinationer, i vilka i allmänhet en skrift ingår. Lagen skiljer mellan kombinerat material som utgör läromedel och annat kombinerat material. Läromedelskombinationerna är mera skiftande. Av kombinerat material som har mångfaldigats här i riket i minst 50 exemplar skall ett exemplar lämnas till KB och ett till Lunds universitetsbibliotek. Beträffande kombinerat material som helt eller delvis har mångfaldigats utom riket gäller i princip samma bestämmelser som för fonogram. Undantag från leveransplikt föreligger beträffande material som har samma innehåll och utförande som tidigare lämnat material. Bestämmelser finns slutligen om vem som skall lämna pliktexemplar och när.

Lagen avslutas med vissa gemensamma föreskrifter angående tillbehör till pliktexemplar, vite, straff och dispens.

I förordningen (1978:779) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar (pliktexemplarsförordningen) ges föreskrifter om överlämnande av pliktexemplar, bevarande och förvaring av pliktexemplar, framställning av exemplar hos ALB, tillhandahållande av pliktexemplar och om vissa övriga frågor.

Skrifter skall lämnas till KB och universitetsbiblioteken och kombinerat material skall lämnas till KB och Lunds universitetsbibliotek. Skrifter och kombinerat material som har lämnats till KB utgör nationalexemplar och skrifter och kombinerat material som har lämnats till Lunds universitetsbibliotek utgör nationellt reservexemplar. Beträffande båda dessa exemplar gäller, till skillnad mot övriga pliktexemplar, ovillkorliga föreskrifter om bevarande för framtiden. Det finns också ett par andra särbestämmelser för nationalexemplar och nationella reservexemplar, nämligen angående förvaring och tillhandahållande. Det kan anmärkas att termen nationalexemplar inte används om pliktexemplar som lämnas till ALB. ALB har inte heller skyldighet att bevara allt inlevererat material. I stället åligger det ALB enligt dess instruktion att gallra i den utsträckning som behövs. Beträffande radio- och TV-material är arkivet förpliktigt att gallra ut sådant som ej har dokumentariskt värde, såvitt rättighetshavaren inte medgett att det får ingå i ALB:s samlingar.

2.2 Tidigare utredningar

I april 1986 tillkallades en särskild utredare för att göra en översyn av reglerna för bevarande av ljud- och bildupptagningar. Utredaren antog namnet Ljud- och bildbevarandekommittén, LBK. I augusti 1987 avgavs betänkandet Ljud och bild för eftervärlden (SOU 1987:51). Sammanfattningsvis föreslog kommittén följande ändringar i pliktexemplarslagen.

Vid den tidpunkt då förslaget lades fram förelåg skyldighet att lämna pliktexemplar av upptagning av radio- och TV-program enbart för programföretagen inom dåvarande Sveriges Radio-koncernen, SR. LBK föreslog i en mera generell bestämmelse att leveransskyldighet skall gälla för företag och sammanslutning som sänder radio- eller TV-program och som har skyldighet att göra referensbandningar. Då betydde detta att leveransskyldighet skulle komma att omfatta även sammanslutningar som sänder närradio och kabelföretag som bedriver egensändningar. Dessutom föreslogs leveransskyldighet avseende upptagning av vidare-sändning i landet av programkanaler från satelliter. En särskild bestämmelse i fråga om sådan vidaresändning var nödvändig eftersom någon skyldighet att företa referensbandning inte förelåg. Skyldighet att leverera samtliga referensband skulle dock liksom tidigare bara åligga företagen inom SR. I övrigt skulle leverans ske i enlighet med vad ALB bestämmer.

Utvidgad leveransskyldighet föreslogs även beträffande film. Pliktexemplar skulle alltså lämnas av all film som har gjorts tillgänglig för allmänheten. I övrigt föreslogs beträffande videogram att exemplarsgränsen skulle sänkas från 50 till 10. Sistnämnda ändring har sedermera genomförts, om ock på andra grunder än enligt LBK:s förslag.

Betänkandet remissbehandlades och remisskritiken var övervägande positiv. Beträffande förslaget till lagändringar förekom knappast några invändningar. När det gäller kommitténs rekommendationer om vilket

urval ALB bör göra beträffande leverans av radioprogram var meningarna i viss mån delade.

Prop. 1993/94:10

I juli 1988 tillkallades en särskild utredare med uppgift att se över bestämmelserna om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar. Utredaren antog namnet Biblioteksexemplarsutredningen, BEU. I september 1989 avgavs betänkandet Översyn av lagen om pliktexemplar (SOU 1989:89). Sammanfattningsvis föreslog utredningen följande ändringar i pliktexemplarslagen.

Beträffande pliktexemplar av skrifter föreslog utredningen vissa ändringar som av utredningen betraktades som rent redaktionella eller i sak obetydliga. Av större betydelse var däremot utredningens förslag om införande av leveransskyldighet för nya former av dokument, nämligen dokument i mikroform och dokument i elektronisk form.

Utredningen diskuterade utförligt frågan om pliktleverans för olika typer av information i elektronisk form, men stannade för att pliktleverans bara bör avse elektronisk information som har fixerats i någon form av dokument.

Som en konsekvens av dessa ändringar föreslogs också vissa ändringar i reglerna om kombinerat material jämte ändringar i pliktexemplarsförordningen.

Utredningen behandlade också olika informationsbärare för läshandikappade, men denna behandling utmynnade inte i några förslag till lagändringar.

Betänkandet remissbehandlades. Det fick i huvudsak ett positivt mottagande. Utredningens överväganden beträffande elektroniska dokument tillstyrktes av flertalet remissinstanser. Det var endast ett par instanser som ifrågasatte om inte on-linedatabaser borde omfattas av leveransplikt. Några remissinstanser, bl.a. Statskontoret, ansåg att antalet pliktexemplar av skrift m.m. borde minskas. Många remissinstanser hade synpunkter på utredningens överväganden beträffande informationsbärare för läshandikappade.

3 Allmän motivering

3.1 En ny lag om pliktexemplar

Den nuvarande pliktexemplarslagen har varit i kraft sedan år 1979. Sedan dess har det inträffat stora förändringar när det gäller allmänt tillgängliga dokument, såsom framhålls i inledningen. Pliktleveransutredningens betänkande upptar ett förslag till ny lag. Förslaget har fått positivt mottagande av remissinstanserna. Enligt min mening utgör betänkandet och remissyttrandena över förslaget en god grund för beslut om en lagreform. Utvecklingen på området medför behov av ändringar på många punkter och av en viss omredigering i den nuvarande regleringen.

Pliktexemplarslagen bör sålunda ersättas av en ny lag, som bör kallas lag om pliktexemplar av dokument. Detta för med sig konsekvensänd-

ringar i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram och lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

Prop. 1993/94:10

3.2 Syftet med och tillämpningsområdet för den nya lagen

Mitt förslag: Pliktleverans skall ske för att bevara och tillhandahålla yttringar av svenskt liv, svenskt samhälle och svensk kultur för forskning och studier.

Den nya lagen skall reglera frågor om vilka dokument som skall lämnas, vem som skall lämna dokumenten, till vem och när de skall lämnas.

Utreddarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna har i allmänhet inte haft något att erinra mot utredarens förslag.

Skälen för mitt förslag: Att bevara och tillhandahålla yttringar av svenskt liv, svenskt samhälle och svensk kultur för eftervärlden och ge kunskap om och insyn i vårt samhälle är väsentligt. Härigenom främjas ett fritt meningsutbyte och en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande. Det visar vår egenart och ger oss vår identitet i Europa och världen.

Leveransplikten skall omfatta dokument. Med dokument avses föremål som lagrar information för läsning, avlyssning eller visning. Dokumenten skall vara fysiskt avskiljbara och kunna förflyttas. I lagen delas dokumenten in i olika grupper och definieras. Jag återkommer i följande avsnitt med en beskrivning av de leveranspliktiga dokumentslagen.

Förutom vilka typer av dokument som skall levereras reglerar lagen vem som skall leverera till vem och när. Pliktleverans skall liksom i dag ske till bibliotek och ALB. Av lagen skall den leveransskyldige få uttömmande information om sina skyldigheter. Frågor om bevarande av levererat material och om tillhandahållande av materialet bör regleras i förordningsform.

3.3 Vissa grundläggande förutsättningar för leveransplikt

Mitt förslag: Liksom tidigare skall det finnas grundläggande förutsättningar för leverans, nämligen allmän tillgänglighet och anknytning till svenska förhållanden.

Utreddarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna har i allmänhet inte haft något att invända mot utredarens förslag.

Skälen för mitt förslag: En genomgående förutsättning för leveransplikt enligt nuvarande pliktexemplarslag är att de olika dokumentslagen skall ha gjorts tillgängliga för allmänheten här i landet. Beträffande skrift krävs att den skall ha utgivits eller lämnats ut för spridning här i landet. Upptagningar av radio- och TV-program blir leveranspliktiga när programmet har förekommit i rundradiosändning här i landet. Fonogram och videogram skall ha gjorts tillgängliga för allmänheten här i landet och kombinerat material skall ha lämnats ut för spridning här i landet. Beträffande film är det dock tillräckligt att den har godkänts för visning av Statens biografbyrå eller, beträffande reklamfilm, att den visats offentligt här i riket. Film blir dessutom leveranspliktig om filmen har granskats men inte godkänts av biografbyrån.

Kravet på allmän tillgänglighet bör i princip upprätthållas även i en ny lag. Det synes härvid angeläget att preciseringen av kravet sker på sådant sätt att samma formulering kan göras tillämplig på flera dokumentslag. Om man beträffande skrifter låter anknytningen till tryckfrihetsförordningen, TF, kvarstå, tillhandahålls kravet på allmän tillgänglighet genom de bestämmelser som finns i TF. Beträffande radio- och TV-sändningar ger sig kravet på allmän tillgänglighet av sig självt genom att det skall röra sig om sändningar till allmänheten här i landet. Beträffande övriga dokument däremot bör kravet på allmän tillgänglighet kunna formuleras på ett enhetligt sätt.

När det gäller att utforma en generell regel om vad som skall avses med allmänt tillgänglig kan ledning hämtas från bestämmelserna i 1 kap. 10 § yttrandefrihetsgrundlagen och 2 § tredje stycket lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, URL. Yttrandefrihetsgrundlagen har en kortfattad formulering rörande filmer och ljudupptagningar som sprids till allmänheten genom att spelas upp, säljas eller tillhandahållas på annat sätt. Enligt bestämmelsen i URL görs verk tillgängligt för allmänheten då det framförs offentligt, så ock då exemplar därav utbjuds till försäljning, uthyrning eller utlåning eller eljest sprids till allmänheten eller visas offentligt. Lika med offentligt framförande anses framförande som i förvärvsverksamhet anordnas inför en större sluten krets. Bestämmelsen i URL är mer utförlig och framstår som bättre ägnad att täcka alla de situationer som kan bli aktuella i dessa sammanhang. Här föreslås därför att det bland lagens inledande bestämmelser tas in en definition av vad som skall avses med allmän tillgänglighet och att denna utformas med regeln i URL som förebild.

Även beträffande kravet på anknytning till svenska förhållanden föreslår jag en generell regel som tas in bland lagens inledande bestämmelser. Ett dokument skall anses röra svenska förhållanden om det helt eller delvis är avfattat på svenska språket eller helt eller delvis innehåller verk av svensk upphovsman eller framförande av svensk konstnär. Om inte någon av dessa förutsättningar föreligger skall dokumentet ändå an-

ses röra svenska förhållanden om det huvudsakligen är avsett att spridas inom landet. Detta krav på anknytning till svenska förhållanden skall gälla alla dokumentslag utom film och videogram. Härigenom sker viss utvidgning av det leveranspliktiga området. Jag återkommer härom under respektive dokumentslag.

Statens kulturråd har i sitt remissvar anmärkt att svenskheten betonas för mycket i ett alltmer mångkulturellt samhälle, vilket kan leda till att invandrare inte känner sig berörda av förslagen. Det är självklart att invandrare utgör en del av det svenska samhället och att alla dokument som framställs av dem eller riktar sig till dem omfattas av bestämmelserna. I dagens lagstiftning är skrifter leveranspliktiga trots avsaknad av typiska svenska drag om de huvudsakligen är avsedda att spridas inom Sverige. Denna regel har främst berört invandrarlitteraturen. Nu utvidgas regeln till övriga dokumentslag. Om en grupp invandrare framställer t.ex. ett fonogram utomlands för huvudsaklig spridning i Sverige blir det leveranspliktigt om det gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet i minst 50 exemplar.

3.4 Skrifter

Mitt förslag: Nuvarande regler om leveransplikt för skrifter, som avses i 1 kap. 5 § TF, behålls. Leveransplikten utökas till att avse även skrift i mikroform och skrift som utgör dokument för elektronisk återgivning.

Utreddarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna har i allmänhet inte haft något att erinra mot utredarens förslag.

Skälen för mitt förslag: Skrifter skall omfattas av leveransplikten. Med skrift avses dokument som lagrar text eller fast bild. Genom denna definition faller, förutom tryckta skrifter, skrift i mikroform och skrift som utgör dokument för elektronisk återgivning in under skrift.

Enligt min mening bör nuvarande lagstiftning angående skrifter som avses i 1 kap. 5 § TF i huvudsak oförändrad överföras till den nya lagen.

I föregående avsnitt har jag föreslagit att det i lagen tas in en generellt tillämplig regel om vad som skall krävas för att ett dokument som framställs utomlands skall vara leveranspliktigt. Regeln medför, tillämpad på icke-periodiska skrifter som framställts utomlands och lämnats ut för spridning här i landet inte bara i enstaka exemplar, en viss utvidgning av leveranspliktens omfattning i förhållande till vad som gäller i dag. I dag behöver en sådan skrift som regel bara levereras om den helt eller delvis är skriven på svenska eller, om så inte är fallet, den huvudsakligen är avsedd att spridas inom riket. Med mitt förslag skall en sådan icke-periodisk skrift även levereras om den innehåller verk av svensk upphovsman. Jag anser att denna utvidgning är angelägen med tanke

på den ökade internationaliseringen. Det blir t.ex. allt vanligare att svenska forskare publicerar sig på engelska med sikte på både internationell och svensk publik.

Härutöver föreslår jag vissa ändringar vad gäller undantagen från leveransplikt av skrifter. Detta medför bl.a. att vissa skrifter som framställts i punktskrift blir leveranspliktiga. Frågan behandlar jag närmare i avsnittet om dokument för läshandikappade. Vidare sker en mindre utvidgning av leveransplikten vad avser reklamtryck. Dessutom införs en bestämmelse som undantar vissa radioprogram, filmer och ljudupptagningar som enligt 1 kap. 7 § TF är att jämföras med en bilaga till periodisk skrift från leveransplikt. Till dessa frågor återkommer jag i specialmotiveringen.

Leveransplikt införs beträffande skrift i mikroform och skrift som utgör dokument för elektronisk återgivning. Det är endast sådana dokument för elektronisk återgivning som har gjorts tillgängliga för allmänheten här i landet i *fixerad form* och i utgåvor som kan köpas, lånas osv. såsom CD-ROM och magnetband, som omfattas av leveransplikten. Jag delar utredarens bedömning att information som görs tillgänglig i direktkopplade databaser, s.k. on-lineförbindelse, undantas från leveransplikt. Inte heller datorprogram, såsom operativsystem, kompilatorer, textbehandlingsprogram och administrativa program omfattas av leveransplikten. Sådana datorprogram kan inte definieras som ett dokument som innehåller information av det slag som är av intresse i denna lag, nämligen för senare läsning, avlyssning eller visning. De måste i stället ses som redskap, med vars hjälp man utnyttjar datorn eller behandlar informationen. Ett datorprogram är egentligen en logisk följd av instruktioner som talar om för datorn hur den ska behandla inmatat material.

Mindre upplagor av skrift i mikroform och skrift som utgör dokument för elektronisk återgivning bör undantas från leveransplikt. Skrifterna skall ha framställts i minst 50 exemplar för att leveransplikt skall föreligga. De skall ha gjorts allmänt tillgängliga och beträffande importerat material skall det röra svenska förhållanden.

3.5 Film

Mitt förslag: Film som har gjorts allmänt tillgänglig här i landet skall levereras. Vidare skall film som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning levereras.

Film skall levereras till ALB, som skall lämna tillbaka filmen sedan arkivet framställt en kopia.

Utredarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag med den skillnaden att utredaren föreslår att all svensk film skall levereras på filmbas och i den formen behållas av ALB.

Remissinstanserna: Ett flertal av remissinstanserna har vänt sig mot förslaget att svensk film skall levereras på filmbas och menat att detta medför alltför stora kostnader för filmens producent eller distributör.

Skälen för mitt förslag: Leveransskyldighet för film bör enligt min mening uppkomma när filmen har gjorts tillgänglig för allmänheten här i landet. Detta medför en utvidgning av det leveranspliktiga området i förhållande till dagens lagstiftning. I dag föreligger leveransplikt beträffande filmer som har granskats av Statens biografbyrå. Dessutom skall reklamfilm som distribueras för visning vid allmän sammankomst eller offentlig tillställning levereras. En ändring till att det är den allmänna tillgängligheten som utgör den grundläggande förutsättningen för leveransplikt medför att även undervisningsfilm och filmer som visas t.ex. vid varumässa eller utställning blir leveranspliktiga. Förutom filmer som gjorts allmänt tillgängliga skall liksom hitintills filmer som granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts levereras.

Bestämmelserna om leveransplikt för film medför avsteg från de grundläggande principerna som annars gäller för leveranspliktens omfattning. Något krav på allmän tillgänglighet uppställs inte beträffande totalförbjuden film. Detta överensstämmer med dagens lagstiftning och avser att fylla funktionen att tillgodose insynsintresset i Statens biografbyrås beslutsunderlag när det gäller granskade filmer. I sin anmälan till propositionen 1989/90:70 om våldsskildringar i rörliga bilder m.m. konstaterade föredragande departementschef (s. 55 f.) att en granskad film som bevaras hos Statens biografbyrå blir allmän handling och att detta inte kan godtas med hänsyn till rättighetshavarens intressen. Som regel bör därför hela filmverk inte vara tillgängliga för allmänheten hos biografbyrån. Principen om allmänhetens insyn i myndigheternas beslut ansågs således tåla undantag. Enligt departementschefen kunde ett sådant undantag godtas i detta fall, om pliktexemplarslagen ändrades så att pliktexemplar av granskade filmverk alltid levererades till ALB. De dit levererade verken utgör visserligen inte allmänna handlingar, men de är tillgängliga för forskning, vilket ansågs tillräckligt. På grund av dessa överväganden ändrades pliktexemplarslagen så att alla granskade filmer skulle levereras.

Något krav på anknytning till svenska förhållanden uppställs över huvud taget inte i lagförslaget beträffande importerad film. Skälet för detta är att utländsk film i så hög grad påverkar människor och samhälle att sådan film måste anses tillhöra det svenska kulturarvet. Även för studier i filmens utveckling och tendenser, särskilt vad gäller våldsinslag i film, är det angeläget att det här i landet finns ett fullständigt underlag.

Vad sedan gäller frågan om i vilken form film skall levereras gör jag följande överväganden. I dag får den som har lämnat pliktexemplar av en film tillbaka filmen sedan ALB har framställt en kopia. ALB överför filmen till videoband. Således bevaras alla leveranspliktiga filmer endast i form av videokassetter på ALB. Det finns för närvarande inget i lag reglerat bevarande av film i sin originalform, dvs. på filmbas. Att beakta är dock att kopior av såväl svensk som utländsk film i stor utsträckning

deponeras hos Stiftelsen Svenska filminstitutet (SFI). SFI är en stiftelse vars syfte bl.a. är att främja bevarandet av filmer. SFI får tillgång till distributionskopior av svensk film på filmbas när särskild överenskommelse har träffats med distributören. Referensmaterial i form av masterkopia erhåller alltid SFI av de svenska filmer som får någon form av produktionsstöd. Många utländska spelfilmer levereras till stiftelsen som frivilliga depositioner. Vidare har SFI genom avtal rättighet att kräva in filmkopior av god kvalitet av de filmer, för vilka begärs dispens från pliktexemplarslagen. SFI:s filmarkiv innehåller i dag över 13 000 titlar och institutet mottar årligen 200 till 400 nya filmer för deposition.

Utredaren har föreslagit att samtliga svenska filmer skall levereras i form av film på filmbas som får behållas av ALB. ALB bör enligt utredaren ha ansvaret för bevarande och tillhandahållande av film på filmbas, men de investeringar som har gjorts vid SFI bör utnyttjas genom avtal, av vilket bör framgå att SFI handhar bevarande och tillhandahållande av film på filmbas. Däremot bör utländska filmer även i fortsättningen bevaras i form av en videokopia.

Genom förslaget skulle det finnas en helt komplett samling filmkopior av svensk film arkiverade. Förutom svenska biograffilmer skulle det även finnas industrifilm, undervisningsfilm, museifilm etc. Utredarens förslag har bemötts positivt av ALB och SFI. De remissinstanser som företräder filmproducenterna har emellertid invänt att förslaget innebär en oacceptabel kostnadsökning för den svenska filmbranschen utan att man skapar en bättre arkivsituation. Remissinstanserna utgår då ifrån att förslaget leder till att den leverans av masterkopia till SFI som nu sker av kostnadsskäl kommer att upphöra; då inträder en försämring i förhållande till nuvarande arkivsystem.

En av anledningarna till att ALB överför filmerna till videogram var från början en tveksamhet till filmmaterialets lämplighet som arkivmedium. Överföring från film till video är dock förenad med vissa nackdelar. Kvaliteten försämras, vidfilmsformatet skapar svårigheter och filmen kan inte visas i den form den är avsedd för, nämligen på en stor biografduk. Förvaringsmetoderna är numera effektiva och kraven på förvaringsutrymmen torde vara överkomliga. Dock erbjuder videotekniken även vissa fördelar. Den skapar positiva möjligheter för forskarna på så sätt att en videokassett kan spelas valfritt antal gånger och den kan på ett enkelt sätt backas och spelas om eller stoppas på en viss bild.

Det är emellertid viktigt att film finns bevarad i sin originalform, dvs. på filmbas. Som framgått av den tidigare redogörelsen bevaras i dag den övervägande delen av svensk film i originalform hos SFI. Det är inte tänkt att SFI:s verksamhet skall ändras. Staten har tagit över ansvaret för finansieringen av SFI:s arkivverksamhet (se prop. 1992/93:10 Film- och videoavtalet och statens stöd till filmkulturell verksamhet, bet. 1992/93:KrU7, rskr. 1992/93:60). Jag finner det angeläget att SFI även i fortsättningen genom avtal kan ta emot och bevara film i originalform. Där bevaras filmen under andra förutsättningar vad gäller åtkomligheten än vad fallet skulle bli med pliktexemplar. En leveransplikt av film

på filmbas till ALB skulle medföra stora kostnader för producenterna. En filmkopia kan beräknas kosta åtminstone 25 000 kr att framställa. En sådan leveransplikt skulle kunna äventyra fortsatta leveranser av master- och filmkopia till SFI. Den rådande ordningen innebär sålunda i praktiken att det finns ett i det närmaste komplett bevarande i masterform av svenska filmer, förutom de videokopior som bevaras som plikt-exemplar. Jag anser inte att det finns tillräckliga skäl att ändra nuvarande ordning, dvs. att filmen återlämnas sedan ALB har framställt en kopia. Med mitt förslag kommer en mindre del av svensk film att bevaras endast i videokopia. Detta gäller bl.a. industrifilm, undervisningsfilm och museifilm. Dessa filmer görs ofta i få exemplar och en leveransplikt av en filmkopia skulle i många fall innebära en orimlig kostnad för producenten. Inte heller genom utredarens förslag skulle en helt komplett samling av film i originalform finnas bevarad eftersom de utländska filmerna skulle undantas.

Ett bevarande utöver vad som här föreslagits kan naturligtvis ske frivilligt inom ramen för ALB:s resurser.

3.6 Videogram

Mitt förslag: Videogram som har gjorts allmänt tillgängligt här i landet i minst fem exemplar skall levereras. Vidare skall videogram, som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts, levereras.

Utredarens förslag: Alla videogram som har gjorts tillgängliga för allmänheten här i landet skall levereras.

Remissinstanserna har i allmänhet inte haft något att invända mot förslaget. Dock har HAO Medieföretagens Arbetsgivareorganisation avvisat förslaget och invänt att rent kommersiella produkter (beställningsfilm) torde kunna innehålla intern information som företagen inte önskar vidarebefordra till forskare.

Skälen för mitt förslag: Leveransskyldighet för videogram bör enligt min mening i stort följa samma regler som för film. Dock bör inte alla videogram som har gjorts tillgängliga för allmänheten här i landet levereras. En exemplarsgräns bör ingå bland förutsättningarna för leveransplikt. Om gränsen sätts vid en upplaga om fem exemplar utesluts som regel internt informationsmaterial inom företag eller koncerner. Videogram som har granskats av Statens biografbyrå men inte godkänts skall levereras. När det gäller importerade videogram skall inget krav på svensk anknytning uppställas. Avseende videogram är det enligt min mening särskilt angeläget att utveckling och tendenser rörande våldsskildringar kan studeras.

I dag skall pliktexemplar av videogram åtföljas av kortfattade skriftliga uppgifter om videogrammets innehåll och sådana uppgifter skall särskilt avse huruvida videogrammet innehåller våldsscener. Från ALB har

uppgetts att en utvärdering visar att denna information dåligt tjänar sitt syfte. Med hänsyn härtill bör denna uppgiftsskyldighet upphöra.

Ett särskilt problem utgör de s.k. TV- och dataspelen. Dessa spel byggs på bild- och ljud effekter som användaren inom vissa ramar kan påverka. I något fall kan ett sådant spel vara att anse som ett videogram eller annat dokument för elektronisk återgivning. I allmänhet torde det dock i likhet med datorprogram falla utanför vad som bör omfattas av skyldigheten att lämna pliktexemplar.

3.7 Fonogram och vissa dokument för elektronisk återgivning

Mitt förslag: Nuvarande regler om leveransplikt av fonogram behålls. Leveransplikt införs beträffande dokument för elektronisk återgivning som lagrar annat än enbart text och fast bild, dvs. sådana som lagrar även ljud och rörliga bilder. För dessa skall samma regler som för fonogram gälla.

Utredarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna har i allmänhet inte haft några invändningar. Dock har framförts önskemål att kravet på anknytning till svenska förhållanden bör släppas beträffande fonogram.

Skälen för mitt förslag: Jag föreslår inga direkta förändringar i nuvarande regler vad gäller fonogram. I likhet med utredaren anser jag det motiverat att upprätthålla kravet på anknytning till svenska förhållanden för fonogram och att exemplarsgränsen på 50 behålls. De utländska fonogrammen påverkar visserligen människor och samhället. Men som utredaren påpekat så bevaras en relativt omfattande del av musikutbudet på band eftersom det spelas i radio. Spelningarna i radio sker när fonogrammen är aktuella. Leveranserna den vägen kommer därför att ske ungefär samtidigt som en leverans grundad på fonogramutgivningen skulle ha skett. Som jag nyss redogjort för (avsnitt 3.3) sker en viss utvidgning av det leveranspliktiga området vad avser importerade fonogram på grund av den generellt tillämpliga regeln om vad som krävs för att ett dokument skall anses röra svenska förhållanden. Denna utvidgning rör alltså fonogram som framställts utomlands för huvudsaklig spridning inom Sverige.

Leveransplikt skall införas för dokument för elektronisk återgivning som lagrar text, ljud, fasta och rörliga bilder i olika kombinationer. Dessa dokument kallas ofta multimedier. De skall i likhet med tidigare behandlade dokument för elektronisk återgivning vara i *fixerad form*. Förutsättningarna för leveransplikt är desamma som för fonogram, skrift i mikroform och skrift som utgör dokument för elektronisk återgivning.

Mitt förslag: Kombinerat material består av en eller flera skrifter tillsammans med en eller flera filmer, videogram, fonogram eller dokument för elektronisk återgivning som lagrar annat än enbart text och fast bild. Det rör sig om en kombination av dokument som alla var för sig är leveranspliktiga. Leveransplikt inträder när vart och ett av dokumenten i det kombinerade materialet är leveranspliktigt.

Om ett leveranspliktigt dokument förenas med något som inte i sig är leveranspliktigt skall detta inte betraktas som kombinerat material. Tillbehören skall levereras tillsammans med det leveranspliktiga exemplaret.

Utredarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna har inte haft något att invända mot förslaget.

Skälen för mitt förslag: Under begreppet kombinerat material faller skrifter tillsammans med film, videogram, fonogram eller dokument för elektronisk återgivning som lagrar både text, ljud, fasta och rörliga bilder. Således kan alla dokumentslag utom upptagningar av radio- och TV-program ingå i ett kombinerat material. I nuvarande lagstiftning räknas kombinerat material som ett särskilt dokumentslag och det ges regler om förutsättningarna för leveransplikten. Reglerna om kombinerat material ändras nu på så sätt att leveransplikt inträder när vart och ett av dokumenten var för sig är leveranspliktigt.

Det finns skäl att understryka att någonting anses som kombinerat material endast i det fall att alla ingående delarna är leveranspliktiga dokument vart och ett för sig. Ett leveranspliktigt dokument som förenas med något som inte är leveranspliktigt blir alltså inte att anse som kombinerat material. För sådana fall gäller i stället särskilda regler om dokument med tillbehör. Om en skrift ges ut tillsammans med t.ex. ett bildband eller diabilder skall det alltså inte, såsom i dagens lagstiftning, räknas som kombinerat material. Bildband och diabilder är inte i sig leveranspliktiga dokument. Att de kan mångfaldigas på sådant sätt att de kan bli att betrakta som skrift är en annan sak. Däremot bör bildband och diabilder betraktas som tillbehör till pliktexemplaret i likhet med t.ex. omslag och fodral.

Mitt förslag: Leveransplikten beträffande radio- och TV-program utvidgas till att omfatta vissa andra sändningar än de som sänds med stöd av 5 § radiolagen (1966:755) eller är satellitsändningar. De är väsentligen fråga om sändningar med begränsad räckvidd, såsom närradio, kabel-TV och lokalradio. Dock skall endast ett representativt urval över tiden av sådana sändningar levereras. Leveransplikt införs under högst fyra veckor per kalenderår. I lagen införs ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att besluta under vilka veckor leverans skall ske.

Utredarens förslag: Överensstämmer i stort med mitt förslag utom såvitt avser urvalet av sändningar. Pliktexemplar skall lämnas av de sändningar ALB bestämmer.

Remissinstanserna har i huvudsak varit positiva till förslaget om leveransplikts utvidgning. Kabelnämnden och Närradionämnden har invänt mot förslaget att ALB skulle få frihet att sköta urvalet. Flera remissinstanser har ansett att ytterligare undersökningar krävs för att man skall komma fram till en metod som ger så god representativitet som möjligt när det gäller att välja radio- och TV-sändningar med begränsad räckvidd.

Skälen för mitt förslag: Jag anser att leveransplikt även i fortsättning skall föreligga i fråga om sådana radio- och TV-program som omfattas av leveransplikt i dag. I princip bör emellertid alla offentliggjorda ljud- och bildupptagningar omfattas av leveransplikt. I likhet med utredaren anser jag sålunda att det är angeläget att även delar av sådana sändningar som normalt har begränsad räckvidd, dvs. närradio, kabel-TV och lokalradio, bevaras för framtiden. Lagtekniskt är det lämpligt att anknyta till bestämmelserna om referensupptagningar. I 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden stadgas att den som sänder radioprogram (gäller ljudradio och television) till allmänheten skall ombesörja att varje program spelas in. Sådana upptagningar bör lämnas som plikt-exemplar. En sådan generell lösning medför också den fördelen att man slipper ändra lagen så snart sändningar av nytt slag kommer till stånd.

På grund av framför allt närradions omfattande sändningar kan inte rimligen allt material av de nu ifrågavarande sändningarna sparas. Ett urval måste göras av vad som skall levereras. Jag anser att det är viktigt att detta material bevaras i ett någorlunda representativt urval, då det belyser en viktig sida av det svenska samhället i dag. Ett lämpligt sätt att avgränsa leveransplikten kan vara att i lagen bestämma den till att gälla högst ett visst antal kalenderveckor varje år. Det bör få ankomma på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att avgöra vilka veckor som urvalet skall avse. Jag ser det som naturligt att denna föreskriftsrätt delegeras från regeringen till ALB. Veckorna bör kunna be-

stämmas olika för olika leveransskyldiga. ALB bör vidare på frivillig basis i mån av resurser kunna införskaffa program som sänts utanför urvalsveckorna. Med föreskriften att leveransplikten omfattar högst ett visst antal veckor får anses följa att den föreskrivande myndigheten kan bestämma ett lägre antal veckor samt att den föreskrivande myndigheten kan ge dispenser.

3.10 Dokument för läshandikappade m.fl.

Mitt förslag: Leveransplikt införs för skrift i punktskrift som saknar förlaga. Vidare omfattas radiotidningar inbegripet RAPS/RATS-tidningar av leveransplikt enligt reglerna om radio- och TV-sändningar.

Utredarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna har i allmänhet varit positiva till förslaget. Synskadades Riksförbund har dock ansett att allt material som i tryckt form faller under lagen om pliktexemplar av dokument också skall göra det om det framställs i punktskrift.

Skälen för mitt förslag: Dokument i punktskrift är enligt gällande lag undantagen från leveransplikt. Jag delar utredarens uppfattning att sådana dokument skall levereras i det fall det rör sig om en originell publikation som inte tidigare finns i skriftlig form. Visserligen kan sägas att punktskriftslitteratur nästan alltid innehåller något tillskott utöver förlagan, men när avsikten endast har varit att göra förlagan tillgänglig för läshandikappade anser jag att leveransplikt inte bör föreligga. Jag är medveten om att detta kan innebära att forskning i punktskriftens historia m.m. inte fullt ut kan tillgodoses genom pliktexemplar, men Talboks- och punktskriftsbibliotekets samlingar borde här kunna ge god hjälp.

Övriga dokument som är av intresse för läshandikappade (talböcker, kassettböcker, taltidningar, radiotidningar inklusive RAPS/RATS-tidningar) behandlas som andra dokument eller sändningar. Talböcker, kassettböcker och kassettidningar är liksom i dag leveranspliktiga enligt reglerna för fonogram. Radiotidningar sänds via radio och är i dag inte leveranspliktiga. Sändningarna omfattas emellertid av skyldigheten att ombesörja referensbandning och leveransplikt inträder därmed med mitt förslag enligt reglerna för radio- och TV-sändningar. Sådana sändningar sänds inte med stöd av radiolagen och faller därför inom den kategori där endast ett urval skall levereras.

Mitt förslag: Nuvarande regler om vem leverans skall ske till och antalet exemplar behålls.

Utredarens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna har i viss omfattning invänt mot förslaget. Några har föreslagit att pliktleverans skall ske till andra än KB, universitetsbiblioteken och ALB, såsom till Talboks- och punktskriftsbiblioteket. Andra har invänt att antalet pliktexemplar av skrifter och kombinerat material är för högt.

Skälen för mitt förslag: När det gäller frågan till vem leverans skall ske bör samma principer gälla som i dag. Jag ser inte att det finns några skäl för ändring. Pliktexemplar av skrift och kombinerat material skall alltså lämnas till KB och universitetsbiblioteken medan exemplar av övriga dokument skall lämnas till ALB.

Jag gör följande överväganden i fråga om antalet pliktexemplar. När det gäller skrift som avses i 1 kap. 5 § TF anser jag att det är viktigt att det finns tillgång till svenska skrifter vid universitetsbiblioteken i landet. I likhet med vad som gäller enligt pliktexemplarslagen skall således sju exemplar lämnas utom såvitt avser dagstidning. Antalet dagstidningar skall liksom i dag levereras i tre exemplar, två till KB och ett till Lunds universitetsbibliotek. Anledningen till att KB skall ha två exemplar är att ett sönderdelas vid mikrofilmning. Skrift som har samma innehåll och utförande som en tidigare levererad skrift skall levereras i två exemplar, ett till KB och ett till Lunds universitetsbibliotek. Vad gäller punktskriftslitteratur framställs sådana skrifter ofta i ganska få exemplar till förhållandevis höga kostnader. Det finns därför skäl att begränsa antalet pliktexemplar till två, ett till KB och ett till Lunds universitetsbibliotek.

Beträffande annan skrift, alltså skrift i mikroform och för elektronisk återgivning, kan åberopas samma skäl för leverans till universitetsbiblioteken som beträffande skrifter som avses i 1 kap. 5 § TF. Det som kan inge tvekan inför ett krav på leverans av sju exemplar är kostnaden för de leveranspliktiga. Visserligen innebär mitt förslag att det för leveransplikt skall krävas att skriften har mångfaldigats i minst 50 exemplar, men det kan antas att leveransskyldighet i många fall inträder vid exemplarsantal strax över 50. Med hänsyn till kostnaden för särskilt skrift som utgör dokument för elektronisk återgivning kan det då bli betungande med en leveransplikt omfattande sju exemplar. I framtiden kan det dock bli allt vanligare med skrift i form av dokument för elektronisk återgivning och jag anser att det är angeläget att samtliga universitetsbibliotek får tillgång till dessa. Jag föreslår därför att sju exemplar skall levereras. I fall då leveransplikten skulle bli alltför betungande kan dispens ges.

Kombinerat material bör levereras som skrift, dvs. i sju exemplar. Även här kan naturligtvis kostnaderna inge tvekan. Om kostnaderna för

leverans av kombinerat material framstår som höga bör dispens kunna ges i fråga om antalet pliktexemplar.

Prop. 1993/94:10

När det gäller film, videogram och fonogram bör leveransplikten, i likhet med vad som gäller i dag, omfatta endast ett exemplar. Detsamma bör gälla beträffande dokument för elektronisk återgivning, som lagrar annat än bara text eller fast bild.

Upptagningar av radio- och TV-program bör lämnas i bara ett exemplar.

3.12 Vem skall leverera?

Mitt förslag: För dokument som har framställts inom riket skall i princip gälla att framställaren skall leverera. Undantag är film som skall levereras av den som gör filmen tillgänglig för allmänheten, kombinerat material som levereras av beställaren och ljudradio- och TV-program, vilken lämnas av den som skall göra referensupptagningar. Om pliktexemplar omfattar tillbehör som skall levereras skall beställaren se till att framställaren har tillgång till tillbehören.

För dokument som har framställts utom landet skall i princip gälla samma regler som i dag.

Utredarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag utom såvitt avser vem som skall lämna pliktexemplar av andra än granskade och icke-godkända videogram och fonogram. Utredaren lämnar inte något förslag om vem som skall tillse att tillbehör levereras.

Remissinstanserna har i flertalet fall inte invänt mot förslaget.

Skälen för mitt förslag: Den nu gällande pliktexemplarslagen stadgar beträffande skrift som har framställts här i riket att det är framställaren som skall fullgöra skyldigheten att lämna pliktexemplar. Begreppet framställare täcker både den som mångfaldigar en skrift genom tryckning och den som mångfaldigar en skrift genom stencilering, fotokopiering och liknande tekniskt förfarande. Det är den som utåt framträder som framställare som är skyldig att lämna pliktexemplar av skriften (prop. 1977/78:97 s. 113).

I fråga om periodisk skrift som har framställts utomlands skall pliktexemplaret enligt gällande regler lämnas av utgivaren här i landet. I fråga om annan skrift som har framställts utomlands skall pliktexemplaret lämnas av förläggaren här i landet. Saknas sådan förläggare skall den som har låtit lämna ut skriften för spridning här i landet lämna pliktexemplaret.

Nuvarande regler om vem som skall leverera tryckta skrifter bör behållas även i en ny lag.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar av film och videogram som har granskats av Statens biografbyrå åvilar enligt den nu gällande pliktexemplarslagen den som har påkallat granskningen. Eftersom leverans-

skyldigheten enligt mitt förslag i huvudsak skall kopplas bort från granskningen vid biografbyrån måste subjektet för leveransskyldighet uttryckas på något annat sätt. När det gäller film föreslår jag att pliktexemplar skall lämnas av den som har låtit göra filmen tillgänglig för allmänheten. En sådan regel kan tillämpas både för inhemsk produktion och för importerad film. När det gäller film och videogram som har granskats och inte godkänts bör nuvarande ordning behållas, vilket alltså innebär att det är den som har påkallat granskningen som skall lämna pliktexemplaret.

Pliktexemplar av andra än granskade och icke-godkända videogram som har framställts inom riket skall enligt gällande regler lämnas av den som har beställt mångfaldigandet. Samma regel gäller för fonogram som har framställts inom riket. Utredaren föreslår att producenten, och menar då den som har framställt det ursprungliga dokumentet, skall lämna pliktexemplaret. Utredarens förslag tillgodoser ett önskemål från ALB att minska antalet leveranspliktiga och på så sätt underlätta arbetet med att bevaka och kräva in dokument. ALB:s önskemål om en mindre krets av leveranspliktiga måste anses ha fog för sig. Ett stort antal företag, organisationer, myndigheter och föreningar, liksom musikgrupper, körer och enskilda personer kan vara beställare av fonogram- och videogramproduktioner. Med en så stor målgrupp måste informationsproblemet bli stort. Leveransplikten bör enligt min mening läggas på den som framställer dokumentet i fråga. Som framställare får rimligen anses den som producerar videogrammet eller fonogrammet i den form det görs tillgängligt. Skulle det sålunda vara skilda subjekt som framställer ett masterexemplar eller motsvarande och den produkt som skall spridas, är det framställaren av den slutliga produkten som blir leveranspliktig. Framställningen av masterexemplar får snarare ses som ett steg i produktionsprocessen och inte som den slutliga framställningen av dokumentet. Beträffande sådana dokument som har framställts utomlands bör den som låtit föra in exemplaret i landet bli leveranspliktig. Sådana videogram som inte har godkänts av biografbyrån skall enligt vad jag nyss sagt levereras av den som påkallat granskningen. De följer alltså samma ordning som icke godkänd film.

Skrift i mikroform och andra dokument för elektronisk återgivning än fonogram och videogram är inte leveranspliktiga i dag. Jag anser att det bör vara framställaren som skall lämna pliktexemplar av sådana dokument om de har framställts här i landet. Beträffande dokument som har framställts utomlands anser jag att den som låtit föra in exemplaren i landet skall lämna pliktexemplaret.

När det gäller kombinerat material saknas anledning att frånga den nuvarande regeln som innebär att pliktexemplaret skall lämnas av beställaren eller, om materialet har framställts utomlands, av förläggaren eller den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet.

Pliktexemplar av radio- och TV-program bör lämnas av den som skall göra referensupptagningen.

Pliktexemplar kan som förut nämnts (avsnitt 3.8) omfatta tillbehör som skall levereras tillsammans med dokumentet. Om en framställare är leveranspliktig är det inte säkert att denne har tillgång till tillbehören. I lagen tas därför in en föreskrift som ålägger beställaren att i sådant fall tillhandahålla materialet för framställaren av pliktexemplaret.

3.13 Tid för leverans

Mitt förslag: Nuvarande regler om leveranstid skall behållas. Skrift i mikroform och vissa dokument för elektronisk återgivning av ny typ skall levereras inom en månad från den dag då dokumentet gjordes tillgängligt för allmänheten.

Utredarens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna har i stor utsträckning lämnat förslaget utan erinran. Flera universitetsbibliotek och Sveriges Allmänna Biblioteksförening har ansett att leverans av tryckt skrift bör ske snabbare än som föreslås. Universitetet i Uppsala finner dock förslaget rimligt.

Skälen för mitt förslag: Pliktexemplar av annan skrift än dagstidning skall enligt nuvarande lag lämnas inom en månad efter utgången av det kalenderkvartal under vilken skriften utgavs. Snabb leverans av trycksaker är i och för sig önskvärd, men det bör beaktas att lagen ålägger medborgarna, i detta fall tryckerierna, en börda som inte bör göras tyngre än nödvändigt. Framför allt för de små tryckerierna kan det uppstå problem med tätare leveranser. Jag anser därför att nuvarande regler om leveranstid för skrifter som avses i 1 kap. 5 § TF skall kvarstå oförändrade. Beträffande leveranstid för övriga dokument har någon kritik inte framförts mot nuvarande regler som även är utredarens förslag. Nuvarande regler bör därför överföras till den nya lagen. De nya dokumenttyperna, skrifter i mikroform och vissa dokument för elektronisk återgivning, bör levereras inom samma tid som film och fonogram, alltså inom en månad från den dag då dokumentet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

3.14 Kostnader och resursbehov

Det kan genom den redan gällande lagstiftningen anses väl etablerat att samlingar av allmänt tillgängligt material bör bevaras inom landet och att samhället bör åta sig kostnader i detta syfte. Det kan också anses etablerat att skrift har en särskild betydelse, även i våra dagar, som ett dominerande material för forskning och studier. Därför är det rimligt att skrifter levereras i större antal och görs tillgängliga vid landets universitet på ett annat sätt än ljud- och bildupptagningar. Beträffande de sistnämnda gäller också att upphovsrättslagstiftningen inte medger en vidare spridning.

I propositionen 1992/93:170 forskning för kunskap och framsteg har regeringen bedömt de budgetmässiga konsekvenserna för de institutioner som skall ta emot pliktexemplaren, om en lagstiftning sådan som den nu föreslagna skulle införas (s. 206-207).

Såvitt gäller de ekonomiska konsekvenserna för de leveranspliktiga bedömer jag att den utökning av leveransplikten som sker med förslaget har en helt marginell betydelse. Den praktiskt sett största nyheten är att CD-ROM-skivor skall levereras enligt i huvudsak samma grunder som gäller för böcker.

Det kan i detta sammanhang anmärkas att jag just med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna för de leveranspliktiga inte har velat följa utredningens förslag att pliktexemplar av film skulle levereras på film-bas. I stället bibehålls den hittillsvarande ordningen med skyldighet att tillhandahålla filmen för videokopiering.

4 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom Utbildningsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om pliktexemplar av dokument
2. lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk
3. lag om ändring i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram
4. lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

Lagförslagen under 2 och 4 har upprättats i samråd med statsrådet Laurén. Lagförslaget under 3 har upprättats efter samråd med chefen för Kulturdepartementet. Lagförslagen har granskats av *Lagrådet*.

5 Specialmotivering

Förslaget till lag om pliktexemplar av dokument

Lagen (1978:487) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar ersätts av en ny lag om pliktexemplar av dokument. Den nya lagen bygger till stor del på den gamla men innebär även en del nyheter. Vidare är systematiken något annorlunda. I den mån överensstämmelse i sak råder med den nu gällande lagens bestämmelser kan vägledning hämtas från förarbetena till dessa regler.

Lagförslaget är disponerat på följande sätt. Efter de inledande bestämmelserna (1-4 §§) följer bestämmelser om vilka dokument som skall lämnas (5-18 §§) med indelning på olika leveranspliktiga dokumentslag. Först behandlas dokument som är att betrakta som skrifter (5-11 §§), alltså dokument som lagrar text eller bild eller båda. Dessa dokument har i sin tur delats in i skrifter, som avses i 1 kap. 5 § TF (5-9 §§) och

andra skrifter (10 och 11 §§). Till dessa sistnämnda skrifter är att hänföra skrift i mikroform och skrift som utgör dokument för elektronisk återgivning. Härfter behandlas film och videogram (12 och 13 §§) samt fonogram och vissa andra dokument för elektronisk återgivning (14 och 15 §§). Till sistnämnda kategori är att hänföra t.ex. CD-ROM som kan lagra text, ljud och bilder, såväl fasta som rörliga. Vidare behandlas kombinationer av alla de nämnda dokumentslagen (16 och 17 §§). Slutligen behandlas upptagningar av ljudradio- och televisonsprogram (18 §). Därefter behandlas frågorna om vem som skall lämna pliktexemplar (19-23 §§), vem som pliktexemplar skall lämnas till (24-26 §§), tid då pliktexemplar skall lämnas (27-30 §§) och vissa särskilda föreskrifter för videogram (31 §). Avslutningsvis finns vissa gemensamma föreskrifter (32-37 §§).

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag ges föreskrifter om skyldighet att till bibliotek eller Arkivet för ljud och bild lämna exemplar av dokument (pliktexemplar).

Pliktexemplar skall bevaras och tillhandahållas för forskning och studier enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

I paragrafen har tagits in en allmän beskrivning av lagens tillämpningsområde och ändamål. Dokument utgör den sammanfattande beteckningen för allt som kan bli föremål för pliktleverans. Dokumenten har grupperats huvudsakligen med hänsyn till vilken typ av information som lagras i dokumentet.

I lagen ges bestämmelser som i huvudsak riktar sig till dem som är leveransskyldiga. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan härfter meddela bestämmelser om hur de levererade dokumenten skall bevaras och tillhandahållas.

I *andra stycket* har ett vidsträckt syfte angivits för lagstiftningen genom att det sägs att pliktexemplar skall tillhandahållas för forskning och studier. Särskilt beträffande material som har levererats till ALB gäller emellertid till följd av de upphovsrättsliga reglerna att materialet ofta inte kan tillhandahållas för annat än forskning. Avsikten med bestämmelsen är dock inte att ange i vilka fall och under vilka villkor tillhandahållandet får ske utan att för den leveransskyldige ange motiven för lagstiftningen.

2 § I denna lag förstås med

dokument ett föremål som lagrar information för läsning, avlyssning eller visning,

skrift ett dokument som lagrar text eller fast bild,

dagstidning en skrift som utgör allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär med reguljär nyhetsförmedling eller allmänpolitisk opi-

nionsbildning som normalt kommer ut med minst ett nummer varje vecka, jämte tillhörande löpsedel och bilaga,
skrift i mikroform en skrift i förminskad form som kan läsas endast med hjälp av apparat,
film ett dokument som består av bilder avsedda att projiceras i snabb följd,
dokument för elektronisk återgivning ett dokument som i fixerad form lagrar text, ljud eller bild och vars innehåll kan återges enbart med hjälp av elektroniskt hjälpmedel,
fonogram ett dokument för elektronisk återgivning som uteslutande lagrar ljud,
videogram ett dokument för elektronisk återgivning som lagrar rörliga bilder, med eller utan ljud.

Paragrafen har i fråga om *dokument*, *dagstidning* och *skrift i mikroform* fått sin språkliga avfattning i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Denna paragraf innehåller definitioner av viktiga benämningar som förekommer i lagen. Med *dokument* avses ett föremål som lagrar information för läsning, avlyssning eller visning.

Med *skrift* avses dokument som lagrar text eller fast bild. Uttrycket text eller fast bild är här avsett att utläsas som text och/eller fast bild. Det bör uppmärksammas att termen skrift inte har samma betydelse som i den nu gällande pliktexemplarslagen, enligt vilken med skrift förstås bara tryckt skrift och annan skrift, som avses i 1 kap. 5 § TF. Begreppet här är alltså avsevärt vidare. Det omfattar såväl skrift, som avses i 1 kap. 5 § TF, som skrift i mikroform och skrift som lagras i ett dokument för elektronisk återgivning. I överensstämmelse med begreppsbestämningen i TF hänförs fast bild till skrift, även om bilden inte åtföljs av text.

Definitionen av *dagstidning* har utformats med ledning av presstödsförordningen (1990:524).

Begreppet *film* har i dagligt tal fått en vid betydelse. Man talar inte bara om film i traditionell mening utan även om t.ex. videofilm. I yttrandefrihetsgrundlagen avser vad som sägs om filmer även videogram och andra upptagningar av rörliga bilder (1 kap. 1 § tredje stycket). För undvikande av missförstånd har här givits en definition av begreppet film. Med film avses således i lagen enbart dokument som består av bilder avsedda att projiceras i snabb följd. Definitionen bygger på en formulering som finns i Bibliografiska referenser, utgiven 1991 av SIS, Standardiseringskommissionen i Sverige.

Ett *dokument för elektronisk återgivning* kan lagra alla former av information som är av betydelse i sammanhanget, alltså text, ljud samt fasta och rörliga bilder. Självfallet behöver inte alla dessa typer av information förekomma samtidigt. Ett dokument för elektronisk återgivning som innehåller uteslutande ljud kallas *fonogram*. Om rörliga bilder tillkommer blir det ett *videogram*. Av det sagda framgår att ordet "eller"

skall utläsas på samma sätt som i definitionen av skrift. Det är alltså inte fråga om antingen-eller.

Prop. 1993/94:10

Själva dokumentet behöver inte ha något med elektronik att göra. Enligt definitionen är det i samband med återgivandet som elektroniken kommer in i bilden. Det skall nämligen vara fråga om ett dokument vars innehåll kan återges enbart med hjälp av elektroniskt hjälpmedel. När det t.ex. gäller fonogram bygger den gamla "stenkakan" och LP-skivan på samma princip. Skillnaden ligger i att medan "stenkakan" även kan spelas upp på en icke elektronisk vevgrammofon, så kan LP-skivans innehåll inte återges annat än med elektroniskt hjälpmedel (här bortses från att det faktiskt går att få fram en svag återgivning genom att bara lägga pick-upen på en snurrande LP-skiva). Den omständigheten att "stenkakan" med den här valda definitionen faller utanför begreppet fonogram synes sakna betydelse, eftersom det i framtiden inte torde bli aktuellt med framställning av sådana grammofonskivor. Datorprogram faller inte in under definitionen av dokument för elektronisk återgivning. Frågan har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.4).

3 § Ett dokument görs tillgängligt för allmänheten här i landet när exemplar bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller annars sprids till allmänheten eller när informationen i dokumentet återges offentligt eller i förvärvsverksamhet inför en större sluten krets.

Bestämmelsen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.3). För flertalet dokument gäller att de skall ha gjorts tillgängliga för allmänheten för att leveransplikt skall inträda. I paragrafen har angetts olika sätt på vilka ett dokument kan ha gjorts tillgängligt. I huvudsak är förebilden hämtad från 2 § tredje stycket URL. Ett dokument kan göras tillgängligt för allmänheten genom att bjudas ut till försäljning i butiker eller varuhus eller postorderföretags katalog eller annat liknande sätt. Detsamma gäller uthyrning eller utlåning som sker under motsvarande former. Vidare görs dokumentet tillgängligt för allmänheten om det återges offentligt eller i förvärvsverksamhet inför en större sluten krets. I detta sammanhang bör emellertid påpekas att för flera dokumentslag gäller att de inte bara skall ha gjorts allmänt tillgängliga utan också framställts i en viss minsta upplaga.

Tillgängliggörandet för allmänheten är av betydelse för leveranspliktens inträde när det gäller annan skrift i 10 §, film och videogram i 12 § samt fonogram och vissa andra dokument för elektronisk återgivning i 14 §. Det bör dock observeras att beträffande filmer och videogram som inte godkänts av biografbyrån gäller särskilda regler.

Vad avser skrift som avses i 1 kap. 5 § TF gäller i stället ett annat villkor för leveransplikt, nämligen att skriften skall vara utgiven på sätt som anges i 1 kap. 6 § TF.

Beträffande radio- och TV-program uttrycks villkoret genom att det skall vara fråga om program som har sänts.

4 § Ett dokument skall anses röra svenska förhållanden, om informationen i dokumentet helt eller delvis är avfattad på svenska språket eller dokumentet helt eller delvis innehåller verk av svensk upphovsman eller framförande av svensk konstnär eller, om inte någon av dessa förutsättningar föreligger, dokumentet ändå huvudsakligen är avsett att spridas inom landet.

För leveransplikt beträffande dokument som har framställts utomlands förutsätts i vissa fall att innehållet i dokumentet rör svenska förhållanden. Därmed menas att dokumentet åtminstone delvis är avfattat på svenska språket eller innehåller verk av svensk upphovsman eller framförande av svensk konstnär. Den del som rör svenska förhållanden får självfallet inte vara av obetydlig omfattning, t.ex. ett mindre avsnitt av ett verk eller några enstaka ord. När det talas om verk av svensk upphovsman avses att s.k. verkshöjd skall ha uppnåtts i upphovsrättslig mening. Det krävs alltså att arbetsresultatet skall ha individuell särprägel. Formuleringen i slutet av paragrafen medför att vissa dokument som har framställts utomlands av invandrare omfattas av leveransplikt.

Förutsättningen att ett dokument skall röra svenska förhållanden har ställts upp beträffande skrifter i 6 § och 10 § andra stycket samt fonogram och vissa andra dokument för elektronisk återgivning i 14 § andra och tredje styckena.

Dokument som skall lämnas

Skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen

5 § Av skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen och som har framställts och utgivits här i landet skall sju pliktexemplar lämnas, om annat inte följer av 7, 8 eller 9 §.

Paragrafen har utformats väsentligen i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Enligt 1 kap. 5 § TF äger förordningen tillämpning på i första hand skrift som har framställts i tryckpress. För att en sådan skrift skall anses som tryckt skrift skall den enligt 1 kap. 6 § TF vara utgiven. Detta är fallet när skriften har blivit utlämnad till salu eller för spridning på annat sätt. Förordningen skall också tillämpas på skrift som har mångfaldigats genom stencilering, fotokopiering eller liknande tekniskt förfarande. Förutsättningen för att en sådan skrift faller in under TF är att utgivningsbevis gäller för skriften, eller att skriften är försedd med beteckning, som utvisar att den är mångfaldigad, samt i anslutning därtill tydliga uppgifter om vem som har mångfaldigat skriften och om ort och år för mångfaldigandet. Även för sådana skrifter gäller kravet i 1 kap. 6 § TF att skriften skall vara utgiven för att den skall utgöra tryckt skrift. Undantag görs dock för sådana handlingar hos myndigheter som inte är tillgängliga för envar, dvs. hemliga. Till skrift hänförs enligt 1 kap. 5 § TF bild, även om den inte åtföljs av text. Enligt 1 kap. 7 § TF

skall ett radioprogram, en film eller en ljudupptagning i vissa hänseenden jämföras med en bilaga till en periodisk skrift.

Prop. 1993/94:10

6 § Av skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen och som har framställts utomlands skall sju pliktexemplar lämnas,

1. om skriften är sådan periodisk skrift för vilken utgivningsbevis finns eller skall finnas, eller

2. om skriften inte är periodisk och har lämnats ut för spridning här i landet inte bara i enstaka exemplar och rör svenska förhållanden.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av 7, 8 eller 9 §.

Paragrafen har utformats väsentligen i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Denna paragraf har sin motsvarighet i 4 och 5 §§ i nu gällande pliktexemplarslag. Den reglerar skyldigheten att lämna pliktexemplar av skrifter som har framställts utomlands. Leveransplikten är i sådana fall begränsad till skrifter med speciell svensk anknytning. Bestämmelsen under *punkt 1* avser periodisk skrift för vilken utgivningsbevis finns eller skall finnas enligt svensk lag. Med periodisk skrift förstås enligt 1 kap. 7 § TF tidning, tidskrift eller annan sådan tryckt skrift, som enligt utgivningsplanen är avsedd att under bestämd titel utges med minst fyra på särskilda tider utkommande nummer eller häften årligen. Till periodisk skrift enligt 1 kap. 7 § TF räknas också därtill hörande löpsedlar och bilagor. Med bilagor skall enligt 1 kap. 7 § andra stycket TF jämföras sådana radioprogram, filmer eller ljudupptagningar, som den periodiska skriftens ägare sprider eller låter sprida och som oförändrat återger skriftens innehåll och dess disposition (t.ex. radiotidningar och kassettidningar). Skriften anses som periodisk så länge meddelat utgivningsbevis ej återkallats. Sådant utgivningsbevis skall finnas för periodisk skrift, som är tryckt utomlands men som huvudsakligen är avsedd att spridas i Sverige. För utgivning av annan utom riket tryckt periodisk skrift behövs inte utgivningsbevis, men sådant kan ändå utfärdas för skriften (13 kap. 3 § TF).

För utländska skrifter som inte är periodiska gäller enligt *punkt 2* att de är leveranspliktiga om de har lämnats ut för spridning här i landet inte bara i enstaka exemplar och rör svenska förhållanden. Villkoret att skriften skall röra svenska förhållanden medför en viss utvidgning av leveransplikten omfattning. Enligt nu gällande pliktexemplarslag begränsas leveransplikten till fall då skriften helt eller delvis är avfattad på svenska språket eller, om så inte är fallet, den huvudsakligen är avsedd att spridas inom riket. Förevarande paragraf medför, med hänsyn till avfattningen av 4 §, att leveransplikten utvidgas till att avse även utländska skrifter som har avfattats på främmande språk, om upphovsmannen är svensk.

7 § Om en skrift som avses i 5 eller 6 § har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift, skall endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Av skrift som har framställts i punktskrift skall två pliktexemplar lämnas, om annat inte följer av vad som föreskrivs i 9 §.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt 5 och 6 §§ omfattar inte ett radioprogram, en film eller en ljudupptagning som enligt 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen skall jämföras med en bilaga till en periodisk skrift.

I denna paragraf tas upp vissa undantag från huvudreglerna i 5 och 6 §§.

Enligt bestämmelsen i *första stycket* behöver skrift som trycks om i oförändrat skick i regel endast lämnas i två exemplar. Vid avgörande av frågan om innehåll och utförande har ändrats bör samma bedömningsgrunder gälla som enligt nu gällande pliktexemplarslag. Således får utförandet anses ha ändrats om förändringar har skett i typografin eller i textbehandlingen i övrigt eller i illustrationsmaterialet. Däremot saknar det betydelse om papperssort eller bandtyp har ändrats. Till grund för att avgöra leveransskyldighetens omfattning bör kunna läggas det s.k. ISBN-systemet (International Standard Book Numbering). Om nytt ISBN krävs, bör den nya utgivningen inte anses som oförändrad (se prop. 1977/78:97 s. 68 och 115).

Enligt *andra stycket* gäller inte föreskrifterna i första stycket, om annat följer av reglerna om kombinerat material. Innebörden härav utvecklas närmare i kommentaren till 17 §.

I *tredje stycket* föreskrivs att skrift som har framställts i punktskrift bara skall lämnas i två exemplar. Detta gäller oavsett om skriften som sådan faller under 5 eller 6 §§.

I *fjärde stycket* görs undantag från leveransplikt beträffande sådana versioner av en periodisk skrift som avses i 1 kap. 7 § andra stycket TF. I den nämnda bestämmelsen i TF stadgas att om innehållet eller delar av detta i en periodisk skrift sprids i form av ett radioprogram, en film eller en ljudupptagning (radio- eller kassettidning), så skall en sådan version jämföras med en bilaga till skriften i den mån den versionen återger innehållet i skriften oförändrat och anger hur innehållet har disponerats. Enligt förevarande bestämmelse behöver alltså en sådan radio- eller kassettidning inte levereras som bilaga till en leveranspliktig skrift. Däremot kan leveransplikt föreligga enligt reglerna för ljudradio- och TV-program, film, videogram och fonogram.

8 § I fråga om tryckt dagstidning gäller, i stället för vad som följer av 5, 6 och 7 §§, följande.

Av tidningen skall tre pliktexemplar lämnas.

Om tidningen ges ut i flera olika editioner, skall pliktexemplar lämnas av den edition som har utgivits först och, om tidningen ges ut i minst tre olika editioner, också av den edition som har utgivits sist.

Har en sida eller löpsedel ändrats, skall pliktexemplar lämnas av varje ändrad sida eller löpsedel. Detta gäller dock inte om den ändrade sidan eller den ändrade löpsedeln ingår i pliktexemplar som lämnas enligt tredje stycket.

Bestämmelserna om dagstidning överensstämmer i huvudsak med 7 § i den nu gällande pliktexemplarslagen.

9 § Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 5-8 §§ föreligger inte i fråga om

1. visitkort, etikett, blankett, reklamblad och emballagetryck eller därmed jämförlig skrift,
2. protokoll, arbetspromemoria eller liknande skrift, som har framställts hos myndighet,
3. skrift som har framställts i punktskrift och som har samma innehåll som en tidigare framställd skrift eller som är en sammanställning av utdrag ur tidigare framställda skrifter, under förutsättning att pliktexemplar av den eller de tidigare framställda skrifterna lämnas i stället eller har lämnats tidigare,
4. skrift som skall lämnas som tillhör till pliktexemplar enligt 32 §.

Punkten 3 har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

Bestämmelserna i paragrafen har sin huvudsakliga motsvarighet i 8 § i nu gällande pliktexemplarslag. Vissa ändringar har dock gjorts. Under *punkten 1* har notifikation och adresskort utesluts. Det kan antas att dessa exempel saknar större praktisk betydelse. De får uppenbart anses ingå i vad som betecknas som jämförlig skrift. En viss saklig ändring har gjorts beträffande reklamtryck. I pliktexemplarslagen undantas reklam- och emballagetryck. Här inskränks undantaget till att avse reklamblad och emballagetryck. Ändringen innebär alltså att det bara är enkla reklamblad som skall vara undantagna från leveransplikt.

En ändring i förhållande till gällande lag har vidare gjorts i bestämmelsen under *punkten 3*. Enligt den nu gällande pliktexemplarslagen utesluts alla skrifter som har framställts i punktskrift. Enligt förevarande paragraf gäller däremot undantaget inte all punktskriftslitteratur. I korthet kan sägas att skrifter i punktskrift som saknar förlaga skall levereras. Frågan har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.10).

Annan skrift

10 § Av skrift som utgör dokument för elektronisk återgivning och av skrift i mikroform skall sju pliktexemplar lämnas, om skriften har fram-

ställts här i landet i minst 50 exemplar och har gjorts tillgänglig för allmänheten här.

Av skrift som avses i första stycket och som har framställts utomlands och gjorts tillgänglig för allmänheten här i landet i minst 50 exemplar skall sju exemplar lämnas, om skriften rör svenska förhållanden.

Föreskrifterna i första och andra styckena gäller inte om annat följer av 11 §.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Motsvarighet till dessa bestämmelser saknas i nu gällande pliktexemplarslag. Bestämmelserna har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.4). Ett exempel på en skrift som utgör dokument för elektronisk återgivning kan vara CD-ROM. Om en CD-ROM-skiva dessutom skulle innehålla rörliga bilder – vilket den kan – faller den under 14 § tredje stycket.

Av definitionen i 2 § av dokument för elektronisk återgivning framgår att ett sådant alltid avser ett dokument med informationen lagrad i fixerad form. Därmed utesluts information som hålls tillgänglig on-line från en databas.

11 § Om en skrift som avses i 10 § har samma innehåll som en tidigare eller samtidigt framställd skrift som avses i 5 eller 6 § eller har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift som avses i 10 §, skall endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare eller samtidigt framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Paragrafen har utformats väsentligen i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Bestämmelsen i *första stycket* tar sikte på olika fall. För det första avses sekundär- och parallellutgåvor i förhållande till vanliga skrifter, alltså sådana som avses i 1 kap. 5 § TF. För det andra avses att det nya dokumentet har samma innehåll och utförande som ett tidigare dokument av samma slag. I båda fallen behöver bara två pliktexemplar lämnas.

Enligt *andra stycket* gäller undantaget i första stycket inte om annat följer av bestämmelserna om kombinerat material i 16 och 17 §§. Den huvudsakliga innebörden härav framgår av kommentaren till 17 §. Det kan dock finnas anledning att komplettera denna kommentar såvitt avser fallet med sekundär- eller parallellutgåva. Anta att pliktexemplar har lämnats av ett kombinerat material innehållande en vanlig skrift och ett fonogram. Härfter framställs ett kombinerat material innehållande dels en skrift i mikroform med samma innehåll som den tidigare skriften, dels samma fonogram som tidigare. Det nya kombinerade materialet har då inte samma utförande som det tidigare, varför sju nya exemplar skall levereras. Trots att det alltså rör sig om en sekundärutgåva,

som enligt första stycket bara skulle behöva levereras i två exemplar, måste sju exemplar levereras när sekundärutgåvan ingår i ett kombinerat material som inte har samma innehåll och utförande som ett tidigare levererat material.

Film och videogram

12 § Av film som har gjorts tillgänglig för allmänheten här i landet skall ett pliktexemplar lämnas.

Av videogram som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet i minst fem exemplar skall ett pliktexemplar lämnas.

Av film eller videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning skall ett pliktexemplar lämnas.

Föreskrifterna i denna paragraf gäller inte om annat följer av 13 § eller av vad som föreskrivs om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Frågor om film och videogram har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitten 3.5 och 3.6). Eftersom informationsinnehållet beträffande film och videogram är likartat behandlas här videogram tillsammans med film i stället för, såsom enligt nu gällande pliktexemplarslag, med fonogram. Huvudförutsättningen för pliktleverans är allmän tillgänglighet. Härtill kommer emellertid vid granskning icke godkända filmer och videogram.

Beträffande videogram bör påpekas att det för leveransskyldighet krävs att videogrammet har gjorts tillgängligt för allmänheten i minst fem exemplar. Skillnaden i praktiken i förhållande till nu gällande pliktexemplarslag, enligt vilken det krävs mångfaldigande i minst tio exemplar, torde dock inte bli stor. Det måste antas vara sällsynt att ett videogram som bara framställs i ett fåtal exemplar blir allmänt tillgängligt. Bestämmelsen om ett minimiantal torde dock kunna ha betydelse för internt informationsmaterial inom företag eller koncerner liksom inspelningar i privatlivet.

När det gäller importerat material krävs inte att filmen eller videogrammet skall röra svenska förhållanden. I *fyärde stycket* hänvisas beträffande avvikande bestämmelser till reglerna om kombinerat material i 16 och 17 §§. En sådan hänvisning erfordras eftersom leveransplikten enligt dessa bestämmelser avser sju exemplar.

13 § Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 12 § föreligger inte i fråga om sådant dokument som har samma innehåll och utförande som tidigare framställt dokument, av vilket pliktexemplar har lämnats.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Enligt paragrafens *första stycke* utesluts från leveransplikt dokument som har samma innehåll och utförande som tidigare levererat dokument. Enligt *andra stycket* gäller dock inte undantaget enligt första

stycket, om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material. Innebörden härav framgår av kommentaren till 17 §.

Prop. 1993/94:10

Fonogram och vissa andra dokument för elektronisk återgivning

14 § Av fonogram som har framställts här i landet i minst 50 exemplar och som har gjorts tillgängligt för allmänheten här skall ett pliktexemplar lämnas.

Av fonogram som har framställts utomlands och har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet i minst 50 exemplar skall ett pliktexemplar lämnas, om fonogrammet rör svenska förhållanden.

Vad som sägs om fonogram i första och andra styckena skall tillämpas även på dokument för elektronisk återgivning som är av annat slag än som avses i 10 § och som inte är videogram eller fonogram.

Föreskrifterna i denna paragraf gäller inte om annat följer av 15 § eller av vad som föreskrivs om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Bestämmelserna om fonogram i första och andra styckena överensstämmer i sak med de bestämmelser som finns i 13 och 14 §§ i nu gällande pliktexemplarslag. Motsvarighet till bestämmelsen i tredje stycket saknas däremot i denna lag. Här åsyftas dokument för elektronisk återgivning av i princip samma slag som de som behandlas i 10 §. Skillnaden är att de sistnämnda dokumenten bara lagrar text eller fast bild eller båda, medan det utmärkande för de dokument som behandlas i förevarande paragraf är att de lagrar text, ljud, fasta och rörliga bilder i olika kombinationer utan att vara videogram eller fonogram. De kan alltså i vissa fall vara att betrakta som multimedier. Förutsättningarna för leveransplikt är desamma som för fonogram.

15 § Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 14 § föreligger inte i fråga om sådant dokument som har samma innehåll och utförande som tidigare framställt dokument, av vilket pliktexemplar har lämnats.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

I paragrafens första stycke stadgas om befrielse från leveransskyldighet. En förutsättning härför är att exemplar i den nya upplagan är helt lika med pliktexemplar som tidigare har lämnats. När det gäller fonogram kan sådan likhet inte anses föreligga t.ex. när en upptagning sprids både som grammofonskiva och ljudkassett eller om ett antal inspelningar först presenteras var och en för sig på fonogram och därefter förs samman som flera nummer på ett nytt fonogram. Av 32 § följer att fodral också hör till pliktexemplar. Om fodralet till en grammofonskiva ändras, föreligger därför skyldighet att lämna ett nytt pliktexemplar trots att själva grammofonskivan är densamma.

Enligt *andra stycket* gäller undantaget i första stycket inte, om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§. Innebörden härav framgår av kommentaren till 17 §.

Kombinerat material

16 § Med kombinerat material förstås material, som innehåller dels en eller flera skrifter, dels ett eller flera dokument som utgörs av film, videogram, fonogram eller dokument för elektronisk återgivning som avses i 14 § tredje stycket. Med skrifter och andra dokument som kan ingå i kombinerat material avses endast sådana som var för sig har medfört eller skulle medföra skyldighet att lämna pliktexemplar.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

I paragrafen ges bestämmelser om kombinerat material. Konstruktio- nen när det gäller reglerna om kombinerat material avviker från nu gäl- lande pliktexemplarslags konstruktion. I denna lag behandlas kombine- rat material som ett särskilt dokumentslag och det ges regler om förut- sättningarna för leveransplikt. Enligt förevarande förslag aktualiseras bestämmelsen om kombinerat material först sedan det har konstaterats att leveransplikt föreligger beträffande vart och ett av de dokument som ingår i det kombinerade materialet.

För bestämmelsens tillämpning krävs kombinationer av vissa slag. Ge- nomgående förutsätts att det i materialet skall ingå en eller flera skrif- ter. Med skrift avses i enlighet med definitionen i 2 § ett dokument som lagrar text eller fast bild. Det kan alltså röra sig om en skrift som avses i 1 kap. 5 § TF, en skrift i mikroform eller en skrift i form av ett doku- ment för elektronisk återgivning. En eller flera skrifter skall alltså ingå i kombination med exemplar av ett eller flera av de andra dokumentslag som anges i paragrafen, alltså film, videogram, fonogram, dokument för elektronisk återgivning som avses i 14 § tredje stycket.

Huvudmotivet för att ha en särskild leveransplikt för kombinerat ma- terial är självfallet intresset av att hålla samman dokument som förut- sätts bli nyttjade tillsammans.

17 § Av kombinerat material skall sju pliktexemplar lämnas.

Om kombinerat material har samma innehåll och utförande som tidi- gare framställt kombinerat material, skall endast två pliktexemplar läm- nas, under förutsättning att pliktexemplar av det tidigare framställda kombinerade materialet har lämnats eller lämnas samtidigt.

Till skillnad mot vad som gäller enligt nu gällande pliktexemplarslag föreskrivs här att pliktexemplar skall lämnas i sju exemplar. Som har påpekats i den allmänna motiveringen (avsnitt 3.11) bör dispens kunna ges från antalet pliktexemplar om kostnaderna för leverans framstår som höga.

I bestämmelserna för de särskilda dokumentslagen finns det genomgående särbestämmelser för det fallet att ett senare offentliggjort dokument har samma innehåll och utförande som ett tidigare framställt dokument, av vilket pliktexemplar har lämnats. I dessa bestämmelser anges emellertid att de inte skall tillämpas i den mån annat finns föreskrivet i bestämmelserna om kombinerat material. Innebörden härav är följande. Anta att det av en skrift och ett videogram har lämnats sju pliktexemplar enligt bestämmelserna om kombinerat material. Senare framställs en kombination i vilken skriften har oförändrat innehåll, medan videogrammet har förändrats. Det kombinerade materialet har då inte samma innehåll som tidigare framställt kombinerat material och följaktligen skall sju nya exemplar av både skriften och videogrammet levereras. Trots att skriften alltså har oförändrat innehåll och utförande skall sju nya exemplar levereras.

Ljudradio- och televisionsprogram

18 § Av ljudradio- och televisionsprogram, som skall spelas in enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, skall pliktexemplar lämnas i form av en sådan inspelning av programmet som skall göras enligt bestämmelsen.

Av ljudradio- och televisionsprogram, som svenskt programföretag får sända med stöd av tillstånd enligt 5 § radiolagen (1966:755) eller som genom satellitsändning som utgår från Sverige förmedlas till allmänheten från svenskt programföretag, skall ett pliktexemplar lämnas av varje sändning.

Av andra ljudradio- och televisionsprogram än som avses i andra stycket skall ett pliktexemplar lämnas av varje sändning som ägt rum under högst fyra veckor per kalenderår. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får besluta för vilka veckor som pliktexemplar skall lämnas.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Enligt paragrafens *första stycke* skall pliktexemplar lämnas av sådana inspelningar av program som regleras i 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden. Enligt detta lagrum skall den som sänder radioprogram till allmänheten ombesörja att varje program spelas in. Denna skyldighet gäller också sådana radioprogram som avses i 1 kap. 7 § andra stycket TF. Skyldigheten gäller dock inte samtidig och oförändrad vidare-sändning av radioprogram genom trådnät. Uttrycket radioprogram har i lagrummet samma innebörd som enligt yttrandefrihetsgrundlagen. Detta innebär att uttrycket radioprogram avser både program i ljudradio och program i television. Här används för tydlighetens skull begreppet ljudradio- och televisionsprogram. Bestämmelserna i *första stycket* innebär att leveransplikten omfattar i första hand de program som i dag

omfattas av 11 § i nu gällande pliktexemplarslag. Dessutom omfattas bl.a. närradion.

Prop. 1993/94:10

Bestämmelserna i *andra och tredje styckena* innebär emellertid att pliktexemplar av samtliga sändningar bara behöver lämnas i fråga om de program som omfattas av den nu gällande pliktexemplarslagen. Av andra sändningar behöver pliktexemplar bara lämnas under fyra veckor per kalenderår. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer skall besluta under vilken tid leveransplikten inträder. Ett sådant beslut måste fattas innan skyldigheten att i det enskilda fallet bevara upptagningen enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden har upphört.

Vem som skall lämna pliktexemplar

19 § Pliktexemplar av skrift, som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen, skall lämnas

1. när det gäller skrift, som har framställts här i landet, av framställaren,
2. när det gäller periodisk skrift, som har framställts utomlands, av utgivaren här i landet,
3. när det gäller annan skrift än periodisk skrift, som har framställts utomlands, av förläggaren här i landet eller, om sådan förläggare inte finns, av den som har låtit lämna ut skriften för spridning här i landet.

Bestämmelsen motsvarar 9 § i nu gällande pliktexemplarslag.

20 § Pliktexemplar av film skall lämnas av den som låtit göra filmen tillgänglig för allmänheten här i landet.

När det gäller film som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning skall pliktexemplar dock lämnas av den som har begärt granskningen hos byrån.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Bestämmelsen beträffande film under *första stycket* har ändrats i förhållande till den nu gällande pliktexemplarslagen. Detta sammanhänger med att förutsättningen för pliktleverans beträffande film har ändrats. Enligt 12 § i nu gällande pliktexemplarslag skall pliktexemplar lämnas av film som har granskats av Statens biografbyrå. Här föreslås i stället att pliktexemplar skall lämnas av film som har gjorts tillgänglig för allmänheten. Följaktligen skall leveransskyldigheten åvila den som har gjort filmen tillgänglig.

Andra stycket överensstämmer med vad som gäller enligt 12 § i nu gällande pliktexemplarslag.

21 § Pliktexemplar av skrift i mikroform eller dokument för elektronisk återgivning skall lämnas

1. om det har framställts här i landet, av den som har framställt skriften eller dokumentet,
2. om det har framställts utomlands, av den som har låtit föra in skriften eller dokumentet till landet.

I fråga om videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning skall dock pliktexemplar lämnas av den som har begärt granskningen hos byrån.

Paragrafen har utformats väsentligen i enlighet med *Lagrådets* förslag.

I paragrafen regleras frågan om vem som skall lämna pliktexemplar av dels skrift i mikroform, dels dokument för elektronisk återgivning.

En ändring i förhållande till gällande lag har gjorts i bestämmelsen under *första stycket* vad avser fonogram och videogram. Enligt 16 § i nu gällande pliktexemplarslag skall pliktexemplar av fonogram och icke-granskade videogram i första hand lämnas av den som har beställt mångfaldigandet. Här föreskrivs i stället att pliktexemplar skall lämnas av den som har framställt dokumentet. Bestämmelsen i *andra stycket* överensstämmer i sak med vad som stadgas i 16 § i nu gällande pliktexemplarslag vad avser fonogram och videogram.

De övriga dokumenttyper som regleras i *första stycket* har inte tidigare varit leveranspliktiga.

Andra stycket överensstämmer med vad som gäller enligt 12 § i nu gällande pliktexemplarslag.

22 § Pliktexemplar av kombinerat material skall lämnas

1. när det gäller material, som har framställts inom landet, av den som har beställt framställningen eller, om sådan beställare inte finns, av den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet,
2. när det gäller material, som helt eller delvis har framställts utomlands, av förläggaren här i landet eller, om sådan förläggare inte finns, av den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet.

Bestämmelsen överensstämmer i sak med vad som föreskrivs i 22 § i nu gällande pliktexemplarslag. Jämför bestämmelserna i 32 § när det är fråga om tillbehör till leveranspliktigt material.

23 § Pliktexemplar av ljudradio- och televisionsprogram skall lämnas av den som enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden skall ombesörja att programmet spelas in.

Enligt nu gällande pliktexemplarslag åligger det programföretaget att lämna ett pliktexemplar av en sådan referensupptagning som programföretaget skall göra enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden. Här stadgas i stället att skyldigheten att lämna pliktexemplar åligger den som skall sörja för att en sådan referensupptagning kommer till stånd.

Vem som pliktexemplar skall lämnas till

24 § Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som skall lämnas i två eller tre exemplar skall ett eller två exemplar lämnas till Kungl. biblioteket och ett exemplar lämnas till Lunds universitetsbibliotek.

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som skall lämnas i sju exemplar skall ett exemplar lämnas till vart och ett av Kungl. biblioteket och Stockholms, Uppsala, Linköpings, Lunds, Göteborgs och Umeå universitetsbibliotek.

I paragrafen regleras fall då pliktexemplar skall lämnas till KB och universitetsbiblioteken. Det rör sig om skrift och kombinerat material. Med skrift avses enligt definitionen i 2 § dokument som lagrar text eller fast bild och följaktligen omfattar begreppet skrift dels skrift som avses i 1 kap. 5 § TF, dels skrift i mikroform och skrift som utgör dokument för elektronisk återgivning. I vissa fall skall pliktexemplar av skrift och kombinerat material lämnas i två exemplar (7 § första och tredje styckena, 11 § första stycket och 17 § andra stycket) och beträffande dagstidning gäller enligt 8 § att tre exemplar skall lämnas. I alla dessa fall skall ett pliktexemplar lämnas till Lunds universitetsbibliotek och ett eller två exemplar till KB. I andra fall skall sju pliktexemplar lämnas och det skall ske med ett exemplar till vardera KB och universitetsbiblioteken.

25 § Pliktexemplar av film, av annat dokument för elektronisk återgivning än sådant som avses i 10 § eller av upptagning av ljudradio- och televisionsprogram skall lämnas till Arkivet för ljud och bild.

Paragrafen reglerar fall då pliktexemplar skall lämnas till ALB. Grundprincipen är densamma som enligt nu gällande pliktexemplarslag.

26 § Den som har lämnat pliktexemplar av film har rätt att återfå filmen och skall beredas tillfälle att hämta filmen sedan Arkivet för ljud och bild har haft skälig tid för att framställa en kopia.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Bestämmelsen motsvarar vad som stadgas i 12 § tredje stycket i nu gällande pliktexemplarslag med det tillägget att filmen skall tillhand-

Tid då pliktexemplar skall lämnas

27 § Pliktexemplar av tryckt dagstidning skall lämnas enligt följande.

Utgivningsmånad	Lämnas före utgången av
januari, februari	mars
mars, april	maj
maj, juni	juli
juli, augusti	september
september, oktober	november
november, december	januari

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Bestämmelserna angående leveranstider för dagstidning återfinns i 10 § i nu gällande pliktexemplarslag. De kompletteras av en precisering av leveranstiderna i 4 § pliktexemplarsförordningen. I enlighet med en av utgångspunkterna för lagstiftningen, nämligen att den leveranspliktige skall kunna erhålla all information från lagen, har bestämmelsen i pliktexemplarsförordningen flyttats över till lagen med oförändrat innehåll.

28 § Pliktexemplar skall lämnas av

1. annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen än tryckt dagstidning, inom en månad efter utgången av det kalenderkvar-tal under vilket skriften utgavs,

2. videogram, så snart som videogrammet har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet,

3. skrift i mikroform, film eller annat dokument för elektronisk åter-givning än videogram, inom en månad från den dag då dokumentet först gjordes tillgängligt för allmänheten här i landet.

Av film eller videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning skall dock pliktexemplar lämnas inom en månad från den dag då beslut i granskningsärendet vunnit laga kraft.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

I paragrafen regleras frågan om när pliktexemplar skall lämnas av dels annan skrift som avses i 1 kap. 5 § TF än dagstidning, dels doku-ment för elektronisk återgivning av olika slag, alltså videogram, fono-gram och andra dokument för elektronisk återgivning, dels skrift i mik-roform och film. I princip är det fråga om samma tider som enligt den nu gällande pliktexemplarslagen. När det i *första stycket punkten 3* talas om annat dokument för elektronisk återgivning än videogram avses så-väl fonogram som sådana dokument för elektronisk återgivning som

omtas i 10 § och 14 § tredje stycket. Av bestämmelsen i *andra stycket* följer att beträffande sådan film eller sådant videogram som granskats av biografbyrån men inte godkänts där gäller undantag från de generella bestämmelserna om film och videogram i *första stycket punkterna 2 och 3*.

Prop. 1993/94:10

29 § Pliktexemplar av kombinerat material som har gjorts tillgängligt för allmänheten i fullständigt skick skall lämnas inom en månad efter utgången av det kalenderkvartal under vilket materialet gjordes tillgängligt.

I annat fall än som anges i första stycket skall pliktexemplar av material som utgör en del av kombinerat material lämnas i enlighet med vad som följer av bestämmelserna i 28 § för varje dokumentslag.

Bestämmelsen avser leveranstider för kombinerat material. *Första stycket* motsvarar 23 § första stycket i nu gällande pliktexemplarslag. *Andra stycket* avviker däremot från vad som stadgas i 23 § andra stycket där. Skälet härtill är att de i en kombination ingående delarna har en mera självständig ställning i föreliggande förslag än enligt gällande lag. I linje härmed ligger att, när delarna levereras successivt, leverans skall ske i enlighet med de regler som gäller för resp. dokumentslag. I princip kan även en dagstidning ingå i kombinerat material, men denna möjlighet har ansetts som så osannolik att hänvisningen i paragrafen har begränsats till 28 §.

30 § Pliktexemplar av ljudradio- och televisionsprogram skall lämnas inom en månad från den dag då skyldigheten att bevara upptagningen enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden upphörde.

Bestämmelsen motsvarar vad som stadgas i 11 § i nu gällande pliktexemplarslag.

Särskilda föreskrifter för videogram

31 § Arkivet för ljud och bild skall med hjälp av automatisk databehandling föra ett särskilt register över pliktexemplar av videogram som har lämnats till arkivet. I registret skall antecknas ett nummer för varje videogram. Statens biografbyrå får ha terminalåtkomst till detta register.

Arkivet för ljud och bild skall underrätta den som har lämnat pliktexemplar av videogram om de nummer som videogrammen har fått i registret.

Den som är skyldig att lämna pliktexemplar till Arkivet för ljud och bild skall föra en förteckning över videogram som omfattas av plikten och i förteckningen ange de registernummer som de ingivna pliktexemplaren har fått.

Första stycket i paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets förslag*.

Bestämmelsen motsvarar 17 a § i nu gällande pliktexemplarslag. Bestämmelserna avser bara videogram som lämnas till ALB. Enligt reglerna om kombinerat material kan emellertid videogram även komma att lämnas till KB och universitetsbiblioteken. Dessa videogram torde i allmänhet ingå i läromedelspaket. De syften som ligger bakom reglerna i förevarande paragraf om registrering av videogram – framför allt att få kontroll över våldsutvecklingen i branschen – har inte ansetts motivera att de videogram som lämnas till biblioteken skall omfattas av bestämmelserna.

Gemensamma föreskrifter

32 § Pliktexemplar som skall lämnas enligt föreskrifterna i denna lag skall även omfatta

1. bildband, diabilder och liknande material som utgör tillbehör till det dokument av vilket pliktexemplar skall lämnas,
2. omslag, fodral, folder, broschyr och liknande mindre tillbehör som följer med varje exemplar när detta görs tillgängligt för allmänheten,
3. såvitt gäller dokument för elektronisk återgivning, sådana särskilda anvisningar som kan fordras för att användaren skall kunna tillgodogöra sig innehållet i dokumentet.

Den som beställer framställning av ett dokument, som framställaren skall lämna pliktexemplar av enligt 19 § 1 och 21 § 1, skall tillhandahålla framställaren sådant material som enligt första stycket skall lämnas med pliktexemplaret.

Pliktexemplar och tillbehör skall vara i samma skick som de exemplar som är avsedda att göras tillgängliga för allmänheten.

Första stycket i paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets förslag*.

Bestämmelserna i *första stycket punkten 2* och *tredje stycket* motsvarar 24 § i nu gällande pliktexemplarslag.

Bildband, diabilder och liknande material ingår i vad som i 18 § andra stycket i den ovan nämnda lagen benämns "sådant bildmaterial som är avsett att visas med tekniskt hjälpmedel". Dessa former av dokument, som alltså annars inte är leveranspliktiga, kan bli leveranspliktiga t.ex. när de ingår i en läromedelskombination. I förevarande förslag har reglerna om kombinerat material konstruerats på ett annorlunda sätt än enligt nu gällande pliktexemplarslag, vilket framgår av 16 och 17 §§ och kommentarerna till dessa. Med kombinerat material avses enligt förslaget enbart kombinationer av sådana dokumentslag som var för sig är leveranspliktiga som självständiga dokument. En skrift jämte t.ex. diabilder är således inte att betrakta som kombinerat material. Om diabilder utgör tillbehör till en skrift, skall emellertid diabilderna levereras tillsammans med skriften enligt *första stycket punkten 1* på samma sätt som tillbehör enligt *första stycket punkten 2*.

För att bildband, diabilder och liknande material skall bli leveranspliktiga förutsätts att materialet utgör tillbehör till ett pliktexemplar. Detta pliktexemplar kan vara av vilket dokumentslag som helst, men vanligen torde det bli fråga om en skrift. Med tillbehör avses, om man tar exemplet med skrift jämte diabilder, att det i skriften förutsätts att läsaren skall ha tillgång även till diabilerna. Det skall alltså råda en ganska fast förbindelse mellan dokumentslagen för att det ena skall anses utgöra tillbehör till det andra.

Enligt *första stycket punkten 3* skall pliktexemplar av dokument för elektronisk återgivning även omfatta sådana särskilda anvisningar som kan fordras för att användaren skall kunna tillgodogöra sig innehållet i dokumentet. Detta rör främst sådana dokument där kunskapen om hur man återvinner dem inte är allmänt känd eller då det fordras särskilda tekniska anvisningar.

Andra stycket föreskriver en skyldighet för beställaren av ett leveranspliktigt material att tillhandahålla framställaren de tillbehör som skall följa med pliktleveransen.

Enligt *tredje stycket* skall pliktexemplar jämte tillbehör vara i samma skick som de exemplar som är avsedda att göras tillgängliga för allmänheten. När det gäller dokument som görs tillgängliga genom spridning av exemplar innebär detta självfallet att det skall röra sig om ett oanvänt exemplar. Bestämmelsen avses emellertid även vara tillämplig på dokument som görs tillgängligt genom visning. Pliktexemplar av t.ex. biografilm skall således vara i samma skick som ett exemplar som används i samband med visning på biograf. Detta innebär att filmen måste vara av god kvalitet.

33 § Varje försändelse med pliktexemplar skall vara åtföljd av en förteckning över det material som ingår i försändelsen. Förteckningen skall vara underskriven av den som är skyldig att lämna pliktexemplar och lämnas i två exemplar. Det ena exemplaret skall återställas med anteckning om att materialet har mottagits.

Om en försändelse omfattar kombinerat material eller sådant tillbehör som avses i 32 §, skall detta särskilt anges i förteckningen.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Bestämmelserna i paragrafen har hämtats från 3 § andra och tredje styckena i pliktexemplarsförordningen. I 3 § andra stycket stadgas att varje försändelse med pliktexemplar bör vara åtföljd av en förteckning över det material som ingår i försändelsen. Nu föreskrivs att sådan förteckning *skall* bifogas.

I 3 § första stycket pliktexemplarsförordningen stadgas att pliktexemplar skall lämnas på ett betryggande sätt. Detta har ansetts som så självklart att någon uttrycklig bestämmelse om detta inte har tagits med här.

34 § Den som åsidosätter skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt denna lag kan av den myndighet som regeringen bestämmer vid vite föreläggas att fullgöra sin skyldighet.

Prop. 1993/94:10

35 § Den som underlåter att fullgöra sin skyldighet att föra en förteckning enligt 31 § tredje stycket eller den som underlåter att tillhandahålla material enligt 32 § andra stycket skall dömas till böter.

Bestämmelserna i 34 och 35 §§ motsvarar i stort 25 § i nu gällande pliktexemplarslag. I nämnda 25 § stadgas bl.a. att ett vitesföreläggande skall delges. Lagen (1985:206) om viten är tillämplig vid handläggningen av vitesföreläggande enligt lagen om pliktexemplar av dokument. I viteslagen finns allmänna bestämmelser om handläggning av viten. Det finns därför inte skäl att behålla regeln om delgivning av vitesföreläggande.

Såsom *Lagrådet* anfört bör ett vitesföreläggande kunna överklagas. Någon särskild bestämmelse om detta tas inte in i paragrafen utan följer av 37 §.

I 35 § förs in en regel som medför att underlåtenhet av en beställare att tillhandahålla material enligt 32 § andra stycket kan bestraffas med böter.

36 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för visst fall medge undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt denna lag.

Paragrafen motsvarar 26 § i nu gällande pliktexemplarslag.

37 § Beslut som en annan myndighet än regeringen har meddelat enligt denna lag får överklagas hos länsrätten.

Beslut om undantag enligt 36 § får dock inte överklagas.

Bestämmelsen i *första stycket*, som har sin motsvarighet i 24 § pliktexemplarsförordningen, har omformulerats med anledning av *Lagrådets* yttrande.

I lagrådsremissens lagförslag angavs att beslut som gäller avlämnande av pliktexemplar eller tillhandahållande av bevarat material enligt denna lag skulle få överklagas till länsrätten.

Lagen om pliktexemplar av dokument skall inte innehålla några regler om tillhandahållande av bevarat material. Föreskrifter härom avses bli meddelade i förordning. Bestämmelserna om överklagande av beslut i sådana frågor bör därför – såsom *Lagrådet* påtalat – inflyta i den förordningen och inte finnas i lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994, då lagen (1978:487) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar skall upphöra att gälla.

När samtliga omständigheter som enligt den nya lagen skulle grunda skyldighet att lämna pliktexemplar av ett dokument har inträffat före ikraftträdandet tillämpas dock den upphävda lagen på det dokumentet.

Lagen träder i kraft den 1 januari 1994. *Andra stycket* har tillagts efter påpekande av *Lagrådet* och reglerar hur det skall förfaras med äldre dokument. När samtliga omständigheter som enligt den nya lagen skulle grunda skyldighet att lämna pliktexemplar av ett dokument har inträffat före ikraftträdandet tillämpas den upphävda lagen på det dokumentet. Det innebär att utgivning, tillhandahållande i visst antal exemplar, tillgängliggörande osv. skall ha skett efter ikraftträdandet för att den nya lagen skall bli tillämplig på dokumentet. Har exempelvis en bok tryckts tio dagar före ikraftträdandet men utges först därefter, inträder leveransplikt enligt den lagen. I fallet med boken är detta av mindre intresse, eftersom reglerna enligt äldre rätt är desamma. Annorlunda förhåller det sig med exempelvis en CD-ROM-version av en bok. Ett sådant dokument omfattas inte av den äldre lagen, men väl av den nya. Avgörande blir här – för det fall det rör sig om ett utomlands framställt dokument – när det gjordes tillgängligt för allmänheten här i landet i minst 50 exemplar. Har detta skett före ikraftträdandet kommer den utgåvan inte att omfattas av den nya lagen. Sker det däremot efter ikraftträdandet inträder skyldighet att lämna pliktexemplar enligt den nya lagen.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om pliktexemplar av dokument,
2. lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,
3. lag om ändring i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram,
4. lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden.

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden lagt fram.

1.1 Uppdraget

Utredaren har enligt direktiven haft att

- belysa de regler som gäller i andra länder, särskilt de nordiska länderna och länderna inom den europeiska gemenskapen, och de av Unesco givna rekommendationerna för lagstiftning om leveransplikt,
- fastställa vad pliktleveranserna skall omfatta och utarbeta begreppsdefinitioner för materialtyper omfattade av leveransskyldighet,
- undersöka om någon form av urval är möjligt och i så fall fastställa vilka regler som därvid bör gälla, och formerna för beslut om bevarande och gallring,
- beakta vilka olika tekniska möjligheter, som ges för bevarande,
- bedöma behovet av det s.k. nationella reservexemplaret och möjligheterna till viss arbetsfördelning mellan de berörda myndigheterna och andra myndigheter, varvid de ekonomiska konsekvenserna av olika alternativ bör redovisas,
- överväga regler för tillgängligheten av materialet: utlåning och kostnader i samband därmed, möjligheter till gemensamt och delat ansvar för universitetsbiblioteken, ev. särskilda regler för material med högt kommersiellt värde,
- analysera frågor om särskild utrustning för att materialet skall kunna användas,
- belysa och analysera erfarenheterna av den nuvarande fördelningen av pliktleveranser mellan KB och ALB, bedöma för- och nackdelar med det delade ansvaret liksom med en mer sammanhållen organisation och pröva ansvarsfördelningen emellan och andra myndigheter och organ med anknytning till verksamhetsområdet,
- föreslå en ny pliktexemplarslag och övriga erforderliga åtgärder, som dock ej skall leda till ökade kostnader, och
- lämna förslag senast den 1 september 1992.

Betänkandet är indelat i två avdelningar. I den första, som omfattar kapitlen 4-7, redovisas bakgrundsmaterial och nuvarande förhållanden. I den andra avdelningen, kap. 8-14, följer mina överväganden och förslag.

1.2 Bakgrundsbeskrivning (kap. 4-7)

Den första avdelningen inleds med en principiell syn på dokumentation av svenskt samhälle och liv inför Sveriges ökande integration i det nya Europa, då frågorna om bevarande och tillhandahållande av det svenska materialet blir centrala.

Yttringar av svenskt liv, svenskt samhälle och svensk kultur, som bevaras och tillhandahålls för eftervärlden, visar vår egenart och ger oss vår identitet i den europeiska gemenskapen. Ytterst handlar det om att i

samarbete över gränserna lyfta fram det mänskliga arvet i vår värld och dess betydelse för nutid och framtid. Behandlingen av kulturarvet gäller dels den viktiga kunskapsförsörjningen, dels dagens och framtidens kulturpolitik. För svensk del har gällt och bör även fortsättningsvis gälla, att det svenska kulturarvets produkter i form av böcker och dokument på skilda medier skall bevaras och att detta material skall stå öppet för varje medborgare, i den mån inte upphovsrättslagen lägger hinder i vägen. Allt detta kommer att kräva ett utvidgat samarbete mellan berörda parter, och på sikt måste nya personella och ekonomiska resurser tillföras (kap. 4).

Därefter beskrivs nuläget med gällande lag och förslag av tidigare utredningar och vad som nu gäller inom biblioteksvärlden, Arkivet för ljud och bild, ALB, Sveriges Radio AB, SR, och Stiftelsen Svenska filminstitutet, SFI, (kap. 5).

De nordiska och internationella förhållandena på lagstiftningsområdet skärskådas i ett särskilt kapitel (kap. 6).

Olika medier och deras problem vid bevarande och tillhandahållande tas upp till behandling (kap. 7). Det gäller dels tekniska frågor, dels mängden material, vilket särskilt har avseende på radio- och TV-program.

1.3 Överväganden och förslag (kap. 8–14)

Betänkandets andra del, i vilken överväganden och förslag återfinns, inleds med en precisering av målen. Det sker mot bakgrund av vad som tidigare sagts i kap. 4, att yttringar av svenskt liv, svenskt samhälle och svensk kultur skall bevaras för eftervärlden och att materialet så vitt möjligt skall kunna nyttjas av alla. Det skall kunna användas för rättsstatens och förvaltningens behov och för studier, forskning och kultur över huvud. Tillhandahållandet blir därmed väsentligt.

Frågan kan ställas, om vi över huvud skall ha pliktleverans eller om vi i stället skall lösa leveransfrågan på annat sätt. Fördelarna med pliktleverans är dock större än med varje annan lösning, varför pliktleverans föreslås även i fortsättningen.

På bibliotekssidan har hittills Kungl. biblioteket, KB, och universitetsbiblioteken varit mottagande institutioner och Arkivet för ljud och bild, ALB, när det gäller övriga medier. Dessutom har Lunds universitetsbibliotek, LUB, haft en särskild uppgift som mottagare för ett nationellt reservexemplar. Nu föreslås, att pliktexemplar skall levereras till KB och universitetsbiblioteken samt till ALB, men att LUB inte längre skall ansvara för ett nationellt reservexemplar. Orsaken därtill är främst ekonomisk, då kostnaderna inte uppväger fördelarna med ett sådant exemplar. Likaså avvisas tanken på ett säkerhetsexemplar.

Frågan om en mer sammanhållen organisation av de mottagande institutionerna KB och ALB diskuteras i kap. 9. Fördelarna innebär bl.a. att man skulle få större funktionell enhetlighet. Mot detta talar bl.a. att man i dagens läge har två väl fungerande organisationer, där man inte

ser någon fördel med en sammanslagning. KB och ALB bör därför under den närmaste framtiden verka som från varandra fristående institutioner. Dock bör i var och en av de båda myndigheternas styrelser den andra vara representerad. På sikt måste emellertid en sammanslagning tas upp till ny prövning, inte minst därför att framtiden kommer att kräva en väl samordnad policy på hela bevarande- och tillhandahållandesidan. Ett organisatoriskt samgående med Stiftelsen Svenska filminstitutet eller Sveriges Radio AB är varken önskvärt eller möjligt. ALB bör ha det formella ansvaret för att film på filmbas bevaras. Mellan Sveriges Radio AB och ALB skall samrådsplikt finnas.

I kap. 10 görs en rad överväganden om leverans. Utgångspunkten är, att dokumentslag inte spelar någon roll utan att det är den allmänna tillgängligheten och anknytningen till svenska förhållanden, som är avgörande för frågan om leveranspliktens omfattning. Däremot finns det vid utformningen av en pliktleveranslag anledning att skilja mellan vissa huvudkategorier av informationsbärare. Kravet på allmän tillgänglighet bör finnas i en ny lag, och preciseringen av kravet sker på ett sådant sätt, att samma formulering kan göras tillämplig på flertalet dokumentslag. En generell regel utformas i anslutning till yttrandefrihetsgrundlagen och upphovsrättslagen. Likaså ges en generell regel om anknytning till Sverige och svenska förhållanden i lagens inledande bestämmelser. Omfattningen av leveransplikten av tryckta skrifter knyts till tryckfrihetsförordningen, TF, och en rimlig tolkning av den, som ger en praktiskt hanterbar lösning. Sedan följer en noggrann genomgång ur skilda aspekter av den föreslagna pliktleveranslagen. I ett kapitel 13 kommer sedan olika specialmotiveringar.

Förslaget till pliktleveranslag har mot denna bakgrund följande huvudbestämmelser (avsnitt 3.1):

Tryckta skrifter skall levereras i sju exemplar, ett till KB, ett till vardera Stockholms, Uppsala, Linköpings, Lunds, Göteborgs och Umeå universitetsbibliotek. Ett undantag i fråga om antalet är dagstidningar, som bör levereras i två exemplar i pappersformat till KB, som ombesörjer mikrofilmning. Ett annat undantag är punktskriftslitteratur, som bara levereras om det inte har samma innehåll som tidigare framställd skrift och inte är en sammanställning ur tidigare framställda skrifter, och som levereras i endast ett exemplar. Kombinerat material levereras som skrift. Mikroform skall levereras i sju exemplar, om de är originalpublikationer, men i ett, om de är parallell- eller sekundärpublikationer. Elektroniska dokument, som innehåller huvudsakligen text och/eller fast bild, skall levereras som skrift. Elektroniska dokument, som är tillgängliga genom direktkoppling, är inte leveranspliktiga.

Av dokument, som upptar ljud och rörlig bild, skall ett exemplar levereras till ALB. Detta gäller film, videogram och fonogram samt över huvud taget alla former av elektroniska dokument, som innehåller ljud och rörlig bild.

Rikstäckande radio- och TV-sändningar, som utgår från Sverige, är i princip leveranspliktiga. I fråga om sändningar med begränsad räck-

vidd, dvs. närradio, kabel-TV och i framtiden privatradio, sker urval och rekvisitioner genom ALB:s försorg.

För dokument, som framställts inom landet, gäller i princip att framställare eller producent skall leverera. Undantag är film, som levereras av den, som gör filmen tillgänglig för allmänheten, kombinerat material, som levereras av beställaren, och ljudradio- och TV-program, vilka lämnas av den som skall göra referensupptagningar.

Pliktexemplar skall bevaras och tillhandahållas för forskning och studier enligt föreskrifter, som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Frågan om bevarande och gallring diskuteras i kap. 11. Det material, som levereras till universitetsbiblioteken, bevaras efter de riktlinjer, som ställs upp vid respektive universitet och universitetsbibliotek. De bestämmer alltså själva vad som skall gallras och bevaras. Också för nationalexemplaret gäller, att KB och ALB ytterst själva avgör, vad som skall bevaras. Det ligger emellertid ett stort värde i att ha en samling som är så heltäckande som möjligt, vartill kommer att det är föga lönsamt att gallra i detta exemplar. De båda mottagande institutionerna bör därför vinnlägga sig om att eftersträva största möjliga fullständighet.

Tillhandahållandet tas upp i kap. 12. Det bör vara allmänt och inte inskränkas av annat än lagstiftningen, i första hand upphovsrättslagen, och materialets ömtålighet. Denna vida syn på tillgänglighet tillämpas redan nu av KB och universitetsbiblioteken. ALB är mer restriktivt och kräver forskarlegitimation men bör, såvitt upphovsrättslagstiftningen och materialets ömtålighet tillåter det, anpassa sig till en större tillgänglighet.

I takt med universitetens decentralisering blir sambibliotekstanken viktigare än förut. Därför föreslås ett samrådsförfarande mellan KB och universitetsbiblioteken, när det gäller tillhandahållandet av det svenska materialet. Originaldokumenten bör ställas till förfogande fritt för låntagaren, vare sig det sker direkt från det egna biblioteket eller genom fjärrlån.

Enligt direktiven skall en utgångspunkt för en ny pliktexemplarslag vara, att den inte leder till ökade kostnader. Lagförslaget kan i och för sig betraktas som kostnadsneutralt. Jag för emellertid i kap. 14 ett resonemang om olika kostnadsalternativ och deras konsekvenser, eftersom den nuvarande kostnadsramen är för snäv för att tillgodose mer än mycket restriktiv behandling och därmed risk för att väsentligt material förstörs.

Det första alternativet medför inga ökade kostnader. KB fortsätter att ta hand om det man redan har ansvar för med ganska obetydliga tillägg, som får redovisas i kommande anslagsframställningar. För ALB blir läget ett annat då det gäller radio- och TV-sändningar, eftersom krav ställs på att institutionen skall ta hand om både rikstäckande sändningar och sådana med kort räckvidd (närradio, kabel-TV och i framtiden privatradio). Detta kan inte ske på annat sätt än att man får vara mycket selektiv, när det gäller det sistnämnda materialet, vilket innebär, att alternati-

vet egentligen inte leder till några förbättringar. ALB får även det formella ansvaret för film på filmbas. Detta medför inga extra kostnader, då verksamheten redan bedrivs vid SFI. För de sex universitetsbiblioteken blir det deras och universitetens sak att bedöma, vilka resurser man skall lägga ned på bevarande och tillhandahållande av svenskt material.

Det andra alternativet är med viss kostnadsökning detsamma som det första. Kostnadsökningen beror på bevarandet av material, som nu är åsidosatt (radio- och TV-sändningar med kort räckvidd), och akuta tekniska problem och aktuella bevarandeproblem, som sammanhänger med pliktleveransen.

Konsekvenserna av det andra alternativet blir, att hittills försummat material tas om hand på miniminivå och att förstörelsen av material i riskzonen avvärs. Kostnaderna kan sammanfattas på följande sätt: 1) Omhändertagande av sändningar utanför Sveriges radio: 3,5 milj.kr om året för framtiden, 2) Bevarande av äldre material hos KB: två miljoner kronor årligen under fem år, totalt 10 milj.kr och 3) Bevarandekostnader för ALB-material: 6,72 milj.kr under fem år, totalt 33,6 milj.kr.

Det utmärkande för alternativen ett och två är, att de inte löser några problem för framtiden. För att lösa dem måste betydande resurser sättas in på lång sikt. Samhället måste satsa på forsknings- och utvecklingsarbete, varvid ett samarbete mellan berörda institutioner på arkiv-, biblioteks- och museiområdet är nödvändigt. En omedelbar insats gäller konvertering av stora mängder material till modernare och hållbarare medier. Enligt detta tredje alternativ bör insatser av följande slag göras: 1) Planering av projekt för att bevara dokument, främst elektroniska, på lång sikt, 2) Mikrofilmning/scanning av pappersdokument för att överföra det svenska trycket fr.o.m. 1850 ("Projekt 1850") till annat medium och 3) Bevarande av elektroniska dokument.

Konsekvenserna av detta tredje alternativ blir, att samhället långsiktigt bevarar och tillhandahåller det material, som belyser vårt kulturarv och samtidigt tillfredsställer de krav, som rättsstaten ställer. Kostnaderna kan sammanfattas på följande sätt: 1) Planering av projekt för bevarande av främst elektroniska dokument på lång sikt: 1 milj.kr under ett år, 2) Mikrofilmning/scanning inom "Projekt 1850", som i dag inte kan kostnadsberäknas, 3) Bevarande av elektroniska dokument vid ALB: 6,72 milj.kr om året under tio år (6,72 milj.kr om året enligt alternativ två jämte lika mycket under ytterligare fem år), totalt 67,2 milj.kr. Ett mycket angeläget projekt, som dock kan bekostas av andra medel, är att överföra inspelningar av äldre televisionsprogram hos Sveriges Television AB till mera beständigt material. Detta projekt är kostnadsberäknat till totalt 8,3 milj.kr.

ALB skulle spara ca 750 000 kr årligen, om SR:s programföretag själva svarade för kostnaderna för referensband.

Några ytterligare besparingar, som skulle täcka kostnaderna för alternativen två och tre, har jag inte kunnat ange. En möjlig finansiering vore dock, att en viss del av TV-avgiften anslogs till bevarandecändamål.

En annan möjlig finansieringsväg vore, att Sveriges Television AB bekostade räddningsåtgärder ur sina samlade allmänna medel. Förhandlingar bör därför inledas härom. KB:s och bibliotekens åtgärder för att rädda hotat material bör bekostas genom allmänna medel.

Prop. 1993/94:10
Bilaga 1

Förslag till

Lag om pliktleverans av allmänt tillgängliga dokument

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag ges föreskrifter om skyldighet att till bibliotek eller Arkivet för ljud och bild lämna exemplar av dokument som lagrar text, ljud eller bild (pliktexemplar).

Pliktexemplar skall bevaras och tillhandahållas för forskning och studier enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

2 § I denna lag förstås med

dokument exemplar av något som lagrar information för läsning, avlyssning eller visning,

skrift dokument som lagrar text eller fast bild,

skrift på vilken tryckfrihetsförordningen är tillämplig skrift som avses i 1 kap. 5-7 §§ tryckfrihetsförordningen,

dagstidning skrift som utgör allmän nyhetstidning och publikation av dagspresskaraktär och som normalt kommer ut med minst ett nummer varje vecka, samt löpsedel och bilaga,

dokument i mikroform skrift i förminskad form som kan läsas endast med hjälp av apparat,

film dokument som består av bilder avsedda att projiceras i snabb följd,

elektroniskt dokument dokument som lagrar text, ljud eller bild och vars innehåll kan återges enbart med hjälp av elektroniskt hjälpmedel,

fonogram elektroniskt dokument som uteslutande lagrar ljud,

videogram elektroniskt dokument som lagrar rörliga bilder, med eller utan ljud.

3 § Ett dokument görs tillgängligt för allmänheten när exemplar bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller annars sprids till allmänheten eller när informationen i dokumentet återges offentligt eller i förvärvsverksamhet inför en större sluten krets.

4 § Ett dokument skall anses röra svenska förhållanden, om informationen i dokumentet helt eller delvis är avfattad på svenska språket eller dokumentet helt eller delvis innehåller verk av svensk upphovsman eller framförande av svensk konstnär eller, om inte någon av dessa förutsättningar föreligger, dokumentet ändå huvudsakligen är avsett att spridas inom landet.

Skrift på vilken tryckfrihetsförordningen är tillämplig

5 § Av skrift på vilken tryckfrihetsförordningen är tillämplig och som har framställts och givits ut här i landet, skall sju pliktexemplar lämnas, om inte annat följer av 7, 8 eller 9 §.

6 § Av skrift på vilken tryckfrihetsförordningen är tillämplig och som har framställts utomlands skall sju pliktexemplar lämnas, om

1. skriften är sådan periodisk skrift för vilken utgivningsbevis finns eller skall finnas eller

2. skriften inte är periodisk och har lämnats ut för spridning här i landet inte bara i enstaka exemplar och rör svenska förhållanden.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av 7, 8 eller 9 §.

7 § Om en skrift som avses i 5 eller 6 § har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift, skall endast ett pliktexemplar lämnas under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 17 och 18 §§.

Av skrift som har framställts i punktskrift skall ett pliktexemplar lämnas, om inte annat följer av vad som föreskrivs i 9 §.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt 5 och 6 §§ omfattar inte ett sådant radioprogram, en film eller en ljudupptagning som enligt 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen skall jämföras med en bilaga till en periodisk skrift.

8 § I fråga om tryckt dagstidning gäller, i stället för vad som följer av 5, 6 och 7 §§, följande.

Av tidningen skall lämnas två pliktexemplar.

Om tidningen ges ut i flera olika editioner, skall pliktexemplar lämnas av den edition som har utgivits först och, om tidningen ges ut i minst tre olika editioner, också av den edition som har utgivits sist.

Har sida eller löpsedel ändrats, skall pliktexemplar lämnas av varje sålunda ändrad sida eller löpsedel. Detta gäller dock inte om den ändrade sidan eller den ändrade löpsedeln ingår i pliktexemplar som lämnas enligt tredje stycket.

9 § Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 5–8 §§ föreligger inte i fråga om

1. visitkort, etikett, blankett, reklamblad och emballagetryck eller därmed jämförlig skrift,

2. protokoll, arbetspromemoria eller liknande skrift som har framställts hos myndighet,

3. skrift som har framställts i punktskrift och som har samma innehåll som en tidigare framställd skrift eller som är en sammanställning av utdrag ur tidigare framställda skrifter, under förutsättning att pliktexemplar av den eller de tidigare framställda skrifterna har lämnats eller lämnas samtidigt,

4. skrift som skall lämnas som tillbehör till pliktexemplar enligt 33 §.

10 § Av elektroniskt dokument som lagrar text eller fast bild eller av dokument i mikroform skall sju pliktexemplar lämnas, om dokumentet har framställts här i landet i minst 50 exemplar och har gjorts tillgängligt för allmänheten här.

Av dokument som avses i första stycket som har framställts utomlands och har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet i minst 50 exemplar skall sju exemplar lämnas, om dokumentet rör svenska förhållanden.

Föreskrifterna i första och andra styckena gäller inte om annat följer av 11 §.

11 § Om dokument som avses i 10 § har samma innehåll som tidigare eller samtidigt framställd skrift som avses i 5 § eller har samma innehåll och utförande som tidigare framställt dokument av samma slag, skall endast ett pliktexemplar lämnas under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare eller samtidigt framställda skriften eller det tidigare framställda dokumentet har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 17 och 18 §§.

Film och videogram

12 § Av film eller videogram som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet skall ett pliktexemplar lämnas.

Av film eller videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning skall ett pliktexemplar lämnas.

Föreskrifterna i första och andra styckena gäller inte om annat följer av 14 § eller av vad som föreskrivs om kombinerat material i 17 och 18 §§.

13 § Den som har lämnat pliktexemplar av film, vars producent inte har sitt säte eller sin vanliga vistelseort i Sverige, skall få tillbaka filmen genom att den tillhandahålls för hämtning sedan Arkivet för ljud och bild har haft skälig tid för att framställa en kopia.

14 § Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 12 § föreligger inte i fråga om sådant dokument som har samma innehåll och utförande som tidigare framställt dokument, av vilket pliktexemplar har lämnats.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 17 och 18 §§.

Fonogram och vissa andra elektroniska dokument

15 § Av fonogram som har framställts här i landet i minst 50 exemplar och som har gjorts tillgängligt för allmänheten här skall ett pliktexemplar lämnas.

Av fonogram som har framställts utomlands och har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet i minst 50 exemplar skall ett pliktexemplar lämnas, om fonogrammet rör svenska förhållanden.

Vad som sägs om fonogram i första och andra styckena skall tillämpas även på elektroniskt dokument som är av annat slag än som avses i 10 § och som inte är videogram eller fonogram.

Föreskrifterna i denna paragraf gäller inte om annat följer av 16 § eller av vad som föreskrivs om kombinerat material i 17 och 18 §§.

16 § Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 15 § föreligger inte i fråga om sådant dokument som har samma innehåll och utförande som tidigare framställt dokument, av vilket pliktexemplar har lämnats.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 17 och 18 §§.

Kombinerat material

17 § Med kombinerat material förstås material, som innehåller dels en eller flera skrifter, av vilka pliktexemplar skall lämnas, dels en eller flera filmer, videogram, fonogram eller elektroniska dokument som avses i 15 § tredje stycket, av vilka pliktexemplar skall lämnas.

18 § Av kombinerat material skall lämnas sju pliktexemplar.

Om kombinerat material har samma innehåll och utförande som tidigare framställt kombinerat material, skall endast ett pliktexemplar lämnas under förutsättning att pliktexemplar av det tidigare framställda kombinerade materialet har lämnats eller lämnas samtidigt.

Ljudradio- och televisionsprogram

19 § I fråga om ljudradio- och televisionsprogram, som avses i 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, skall ett pliktexemplar lämnas i form av en sådan inspelning av programmet som skall göras enligt den bestämmelsen.

I fråga om ljudradio- och televisionsprogram, som svenskt programföretag får sända med stöd av tillstånd enligt 5 § radiolagen (1966:755) eller som genom satellitsändning som utgår från Sverige förmedlas till allmänheten från svenskt programföretag, skall pliktexemplar lämnas av samtliga sändningar.

Av andra sändningar än som avses i andra stycket skall pliktexemplar lämnas av de sändningar som Arkivet för ljud och bild bestämmer.

Vem som skall leverera

20 § Pliktexemplar av skrift på vilken tryckfrihetsförordningen är tillämplig skall lämnas i fråga om

1. skrift, som har framställts här i landet, av framställaren,
2. periodisk skrift, som har framställts utomlands, av utgivaren här i landet,
3. annan skrift än periodisk skrift, som har framställts utomlands, av förläggaren här i landet eller, om sådan förläggare inte finns, av den som har låtit lämna ut skriften för spridning här i landet.

21 § Pliktexemplar skall lämnas i fråga om

1. film, av den som låtit göra filmen tillgänglig för allmänheten här i landet,
2. film eller videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning, av den som har begärt granskningen hos byrån.

22 § Pliktexemplar skall lämnas i fråga om fonogram eller annat videogram än sådant som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning

1. som har framställts här i landet, av den som har producerat dokumentet,
2. som har framställts utomlands, av den som har låtit föra in exemplaret till landet.

23 § Pliktexemplar skall lämnas i fråga om dokument i mikroform eller annat elektroniskt dokument än videogram och fonogram

1. som har framställts här i landet, av den som har framställt dokumentet,
2. som har framställts utomlands, av den som har låtit föra in exemplaret till landet.

24 § Pliktexemplar skall lämnas i fråga om

1. kombinerat material, som har framställts inom landet, av den som har beställt framställningen eller, om sådan beställare inte finns, av den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet,
2. kombinerat material, som helt eller delvis har framställts utomlands, av förläggaren här i landet eller, om sådan förläggare inte finns, av den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet.

25 § Pliktexemplar skall lämnas i fråga om ljudradio- och televisionsprogram, av den som skall sörja för att sådan inspelning som avses i 19 § första stycket kommer till stånd.**Till vem leverans skall ske****26 §** Pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som skall lämnas i ett eller två exemplar skall lämnas till Kungl. biblioteket.

I fråga om pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som skall lämnas i sju exemplar skall ett exemplar lämnas till vart och ett av Kungl. biblioteket och Stockholms, Uppsala, Linköpings, Lunds, Göteborgs och Umeå universitetsbibliotek.

27 § Pliktexemplar av film, annat elektroniskt dokument än sådant som avses i 10 § eller upptagning av ljudradio- och televisionsprogram skall lämnas till Arkivet för ljud och bild.**Tid för leverans****28 §** Pliktexemplar skall lämnas i fråga om

1. annan skrift på vilken tryckfrihetsförordningen är tillämplig än

dagstidning, inom en månad efter utgången av det kalenderkvartal under vilket skriften utgavs,

2. videogram, så snart som videogrammet har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet,

3. dokument i mikroform, film eller annat elektroniskt dokument än videogram, inom en månad från den dag då dokumentet först gjordes tillgängligt för allmänheten här i landet,

4. film eller videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning, inom en månad från den dag då beslut i granskningsärendet vunnit laga kraft.

29 § Pliktexemplar skall lämnas i fråga om dagstidning som avses i 8 § enligt följande.

<i>Utgivningsmånad</i>	<i>Lämnas före utgången av</i>
januari, februari	mars
mars, april	maj
maj, juni	juli
juli, augusti	september
september, oktober	november
november, december	januari

30 § Pliktexemplar skall lämnas i fråga om kombinerat material, som har gjorts tillgängligt för allmänheten i fullständigt skick, inom en månad efter utgången av det kalenderkvartal under vilket materialet gjordes tillgängligt.

I annat fall än som anges i första stycket skall pliktexemplar av material som utgör del av kombinerat material lämnas i enlighet med vad som följer av bestämmelserna i 28 § för varje dokumentslag.

31 § Pliktexemplar skall lämnas i fråga om ljudradio- och televisionsprogram, inom en månad från den dag då skyldigheten att bevara upptagningen enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden upphörde.

Särskilda föreskrifter för videogram

32 § Pliktexemplar av videogram skall åtföljas av uppgift om vem som är ansvarig utgivare.

Över pliktexemplar av videogram som har lämnats till Arkivet för ljud och bild skall ett särskilt register föras med hjälp av automatisk databehandling. I registret skall antecknas ett nummer för varje videogram och uppgift om ansvarig utgivare. Statens biografbyrå får ha terminalåtkomst till detta register.

Arkivet för ljud och bild skall underrätta den som har lämnat pliktexemplar av videogram om de nummer som videogrammen har fått i registret.

Den som är skyldig att lämna pliktexemplar till Arkivet för ljud och bild skall föra en förteckning över videogram som omfattas av plikten och i förteckningen ange de registernummer som de ingivna pliktexemplaren har fått.

Prop. 1993/94:10
Bilaga 2

Gemensamma föreskrifter

33 § Pliktexemplar som skall lämnas enligt föreskrifterna i denna lag, skall även omfatta

1. bildband, diabilder och liknande material som utgör komplement till pliktexemplaret,

2. omslag, fodral, folder, broschyr och liknande mindre tillbehör som följer med varje exemplar när detta görs tillgängligt för allmänheten.

Pliktexemplar och tillbehör skall vara i samma skick som de exemplar som är avsedda att göras tillgängliga för allmänheten.

34 § Varje försändelse med pliktexemplar skall vara åtföljd av en förteckning över det material som ingår i försändelsen. Förteckningen skall vara underskriven och lämnas i två exemplar. Det ena exemplaret skall återställas med anteckning om att materialet har mottagits.

Om kombinerat material ingår i försändelse, skall detta särskilt anges i förteckningen.

35 § Den som åsidosätter skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt denna lag kan av den myndighet som regeringen bestämmer föreläggas att vid vite fullgöra sin skyldighet. Vitesföreläggandet skall delges.

Den som underlåter att fullgöra sin skyldighet att föra en förteckning enligt 32 § fjärde stycket skall dömas till böter.

Beslut enligt första stycket får överklagas till länsrätten.

36 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får för visst fall medge undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt denna lag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993, då lag (1978:487) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar skall upphöra att gälla.

2. Skyldighet att lämna pliktexemplar av ljudradio- och televisionsprogram, som avses i 19 § tredje stycket, föreligger i fråga om sådant program som har sänts efter utgången av december 1992.

3. Om det i en lag eller i en författning som har beslutats av regeringen hänvisas till den gamla lagen, skall hänvisningen i stället avse den nya lagen.

Förteckning över remissinstanserna och sammanställning av remissyttrandena till betänkandet SOU 1992:92

Prop. 1993/94:10

Bilaga 3

Yttranden över betänkandet SOU 1992:92 har avgivits av följande.

Arkivet för ljud och bild
Kungl. biblioteket
Talboks- och punktskriftsbiblioteket
Statens kulturråd
Statskontoret
Hovrätten över Skåne och Blekinge
Justitiekanslern
Forskningsrådsnämnden
Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet
Universitetet i Stockholm
Universitetet i Uppsala
Universitetet i Linköping
Universitetet i Lund
Universitetet i Göteborg
Universitetet i Umeå
Statens provningsanstalt
Statens biografbyrå
Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek
Radionämnden
Kabelnämnden
Närradionämnden
Taltidningsnämnden
Riksarkivet
Vårdsskildringsrådet
Riksdagens ombudsmän
Svenska Akademien
Svenska Akademiens ordbok
Stiftelsen Svenska filminstitutet
Stiftelsen Nordiska museet
Sveriges Radio AB
Sveriges Television AB
Sveriges Utbildningsradio AB
Föreningen Sveriges Filmproducenter
COPYSWEDE
KLYS (Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd)
Synskadades Riksförbund
Svenska Bokförläggareföreningen
Svenska Tryckeriföreningen
Svenska Tidningsutgivareföreningen
Föreningen Svenska Masskommunikationsforskare

Allmänt

De allmänna motiveringarna väcker i allmänhet bifall, liksom försöket att gripa över hela området med dess olika slag av allmänt tillgängliga dokument, som betraktas som likvärdiga och på vilka man velat undvika att anlägga kvalitetskriterier.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet anser att det uppstår en ny situation i framtiden då universitet och högskolor får en mer fristående ställning. Rätten att få pliktleverans bör då förknippas med en i lagen eller förordningen inskriven skyldighet att ge service även utanför det egna universitetet. Liknande tankegångar framförs av KB.

KLYS (Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd) och COPYSWEDE önskar i ett gemensamt yttrande att det klart uttrycks i lagtexten att tillhandahållande endast kan ske i enlighet med upphovsrättslagstiftningens bestämmelser.

Synskadades Riksförbund framhåller starkt värdet att arkivera material för synskadade lika väl som annat material. Man understryker att bibliografier och förteckningar bör ange vilket material som finns på punktskrift, kassett m.m.

Statens kulturråd anser att svenskheten betonas för mycket i ett alltmer mångkulturellt samhälle, vilket kan leda till att invandrare inte känner sig berörda av förslagen.

Universitetet i Uppsala anser att utvidgningen av leveransplikten när det gäller dokument med svensk upphovsman kan orsaka svårigheter när det gäller att spåra den leveranspliktige; det skulle räcka att KB bevakade sådan litteratur.

ALB anser att det vore önskvärt med ytterligare ett exemplar av ljud- och bildupptagningar, men att ett sådant skulle dra så stora kostnader att det inte kan komma ifråga förrän man säkerställt bevarandet av ALB:s enda exemplar. I framtiden kan man tänka sig att upptagningar, vilkas innehåll konverterats till modernare medium, bevaras som ett reservexemplar.

Att behålla KB och ALB som från varandra fristående institutioner uppfattas av nästan alla instanser som riktigt, och man tillstyrker tanken på att de båda institutionerna skall vara representerade i varandras styrelse. Biblioteksstyrelsen vid universitetet i Lund, som anser att man bör slå samman KB och ALB, framhåller att materialet vid ALB måste bli bättre utnyttjat bland forskarna och dess katalog omedelbart integreras med LIBRIS. Statskontoret anser att förutsättningarna för en framtida

da sammanhållen organisation med en gemensam ledning och styrelse bör utredas, varvid möjliga vinster av gemensam administration och ADB-verksamhet samt förutsättningar för och framtida behov av gemensamma depåer bör belysas. ALB anser att verksamheterna vid ALB och KB är så olika att ett framtida samgående inte är motiverat; man framhåller i stället det nära samarbetet med Sveriges Radio.

Förslag till insatser för att bevara hotat material mottas också med gillande, och de instanser som yttrat sig i frågan förordar Alternativ III. Man ansluter sig också till tankarna att ett fördjupat samarbete är nödvändigt mellan de institutioner som har till uppgift att bevara vårt kulturarv och tillstyrker förslaget om att utreda bevarandet på lång sikt av framför allt elektroniska dokument.

Statens provningsanstalt saknar en diskussion om material och teknik för det omfattande konverteringsarbete som kommer att bli nödvändigt och uttalar farhågor för att nya material kan orsaka beständighetsproblem i framtiden.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Landstinget i Västernorrland, Härnösands kommun, Sundsvall/Härnösands högskola och Landsarkivet i Härnösand föreslår i ett gemensamt yttrande en helt annan lösning. Av allt material bör två exemplar levereras, av vilka KB resp. ALB skulle ha ansvar för det ena och det andra omhändertas i Västernorrland. "Rättvisetanken", dvs. att man sprider svensk skrift till alla universitet, finner man ohållbar i längden, då kraven från de nya högskolorna ändå inte kommer att kunna tillgodoses genom pliktexemplar. Man framhåller länets insatser och goda resurser framför allt i fråga om dokumenthantering på arkivsidan och utbildning i arkivkunskap, och tänker sig, med hänvisning till existerande institutioner i Finland och Norge, en riksdepå i länet. Man skulle där ansvara för det andra exemplaret av skrifter/motsvarande och ljud- och bildupptagningar, jämte lågfrekvent forskningslitteratur som skulle samlas där från forskningsbiblioteken i landet. Vidare skulle man konvertera skrift-, ljud- och bilddokument som hotas av förstörelse. Kommunikationsvetenskapligt Centrum, Sundsvall, framför liknande tankegångar. Biblioteksnämnden vid Universitetet i Göteborg påpekar att utredaren inte särskilt ingående har diskuterat det alternativ som skulle innebära att man placerade ett exemplar vid ett nationellt depåbibliotek.

Enskilda punkter

Skrift

Beträffande nationella reservexemplaret (vari ingår ett exemplar av dagstidningar på papper) i Lund instämmer somliga instanser i att utredarens bedömning är rimlig, nämligen KB, Svenska Bibliotekariesamfundet och Statskontoret. KB understryker starkt de mottagande bibliotekens ansvar för att med sina exemplar, "förpliktelseexemplar", tillsammans svara för god tillgänglighet. Många instanser vänder sig mot förslaget, t.ex. DIK-förbundet, Forskningsrådsnämnden, Humanistisk-

samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Statens kulturråd, flera universitet och universitetsbibliotek bland vilka återfinns Universitetet i Lund med biblioteksstyrelse och fakultetsnämnder, Föreningen Svenska Masskommunikationsforskare, Svenska Akademiens ordbok med stöd från Svenska Akademien samt Svenska Tidningsutgivareföreningen. De skäl man framför är forskningens behov av ett fullständigt och autentiskt exemplar (man vill inte acceptera mikrofilmade dagstidningar, framför allt därför att de anländer med försening), varvid samhällsforskningens, masskommunikationsforskningens och ordbokens behov särskilt framhålls, nyttan av ett fullständigt exemplar för fjärrlån inom och icke minst utom landet, säkerhetsaspekten och skyddet mot alltför stort slitage av ett framtida unikt fullständigt exemplar vid KB samt den besparing som ligger i att andra bibliotek inte behöver bygga upp alltför stora samlingar om reservexemplaret finns som resurs i bakgrunden. Universitetet i Umeå förklarar sig berett att uppta en diskussion om villkoren för att bevara reservexemplaret i Umeå.

Universitetet i Linköping anser att Linköpings universitetsbibliotek kostnadsfritt bör erhålla mikrofilm av dagstidningar, såsom fallet är med universitetsbiblioteken i Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå. Motsvarande önskemål framförs av Stockholms universitetsbibliotek. Svenska Bibliotekariesamfundet instämmer i önskemålen från Linköping och Stockholm, vilket också Sveriges Allmänna Biblioteksförening och Umeå universitet gör, dock med framhållande av att Linköpings behov bör tillfredsställas i första hand. Statens psykologiskpedagogiska bibliotek skulle gärna se att samlingarna fick svenskt material inom pliktleveransernas ram, så att man kunde koncentrera sina inköp till utländskt material.

Svenska Bokförläggareföreningen och Föreningen Svenska Läromedelsproducenter anser i ett gemensamt yttrande att antal exemplar som skall levereras av skrift/motsvarande (sju) är för högt och anför som skäl höga kostnader. Man anser att antalet pliktexemplar bör vara två.

Synskadades Riksförbund anser att allt material som i tryckt form faller under pliktleveranslagen också skall göra det om det framställs på punktskrift. Överföringen är nämligen sällan helt identisk med förlagan, redigering och layout kan bli föremål för forskning och den synskadade kan direkt utnyttja redan överförda publikationer. Talboks- och punktskriftsbiblioteket anser däremot att endast sådan punktskriftslitteratur m.m. som inte har någon motsvarighet i tryckt form bör levereras. När det gäller att bevara talböcker för eftervärlden vill man rådgöra med ALB om ett urval. Ansvar för leverans av talböcker och punktskrift bör ligga på utgivarna, ej som utredaren föreslår på framställare/producent.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet anser att pliktexemplar av material för läshandikappade bör ske till Talboks- och punktskriftsbiblioteket, som då skulle få skyldighet att bevara detta material.

Svenska Bibliotekariesamfundet, Sveriges Allmänna Biblioteksförening och Umeå universitet framhåller att elektroniska dokument skall levereras tillsammans med nödvändiga program och dokumentation.

De nämnda organisationerna anser att det är svårt att fastställa upplagas storlek, och vill därför inte ha en upplaga på 50 exemplar som ett kriterium för leverans. Bättre skulle vara att utgå ifrån den allmänna tillgängligheten.

Film och videogram

KLYS (Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd) och COPYSWEDE anser, tillsammans med Nordiska Museet, att vissa filmer och videogram som visas offentligt bara finns i enstaka exemplar, och att det då inte är rimligt att leverera pliktexemplar.

Stiftelsen Svenska filminstitutet framhåller att den föreslagna ordningen med leverans till ALB av film på filmbas leder till att man får en komplett samling av distributionskopior av svensk film, vilket vore en stor fördel. Dock leder förslaget till ökade kostnader för distributörerna, vilket måste motverkas på något sätt. Utredningen förutsätter avtal mellan filminstitutet och ALB av den innebörden att filminstitutets resurser utnyttjas för omhändertagande av filmen på filmbas medan ansvaret förblir hos ALB; utredningen företräder nämligen den ståndpunkten att en statlig myndighet bör ha ansvaret för pliktexemplaren. Filminstitutet genmäler här till att dess statliga uppdrag på det filmkulturella området i och med 1993 års finansieringsavtal till 100 % finansieras av allmänna medel. Det vore därför, menar man, fullt möjligt att knyta en pliktleverans direkt till filminstitutet utan omväg över ALB. Filminstitutet tillstyrker utvidgningen av leveransen till att gälla beställningsfilm (industrifilm, skolfilm m.m.).

HAO Medieföretagens Arbetsgivarorganisation anser att ett genomförande av förslaget, vilket skulle innebära att leveransplikten utökades, skulle leda till kostnadsökningar för en redan ekonomiskt ansträngd bransch. Den sannolika konsekvensen av förslaget blir enligt remissyttrandet att den leverans av s.k. master till Stiftelsen Svenska filminstitutet som nu sker av varje svensk film kommer att bli för dyrbar och upphöra; konsekvensen blir då en försämring av bevarandet. Många rent kommersiella produkter saknar enligt organisationen intresse och viss beställningsfilm kan innehålla intern information som är att likna vid affärshemligheter. Man föreslår därför att nuvarande bestämmelser om film och video skall gälla.

Sveriges Filmthyrareförening anser att förslaget medför en oacceptabel kostnad för filmens producent och distributör. Föreningen Sveriges Filmproducenter önskar ingen ändring i nuvarande ordning i fråga om leverans och bevarande av film hos ALB och Stiftelsen Svenska filminstitutet.

Sveriges Videodistributörers Förening skulle föredra att man inte behövde lämna in en film i videogramform till ALB om den redan lämnats in på filmbas. Den information som medföljer videogrammet skulle kunna levereras särskilt. Detta skulle minska kostnaderna för videobranchen och spara utrymme hos ALB.

Väldsskildringsrådet tillstyrker ändringen av innehållet i 17 § tredje stycket pliktexemplarslagen (förslaget: 32 §) om redovisning av videogram.

Fonogram och vissa andra elektroniska dokument

ALB anser att det vore önskvärt att hela utbudet av fonogram levererades in, med tanke på den stora betydelse utländska fonogram har inte minst för ungdomskulturen, men finner att arbetet med detta material vore kostsamt och får stå tillbaka för det utvidgade omhändertagande som föreslås av radio- och TV-sändningar.

Synskadades Riksförbund anser att leveransplikt bör inträda för taltidningar m.m. avsedda för synskadade redan vid upplaga på mindre än 50 exemplar. Det framhålls, liksom i fråga om punktskrift, att dokument för synskadade ofta innehåller unikt material. Taltidningsnämnden anser att dagstidningarnas taltidningsversioner bör vara undantagna från leveransplikt, eftersom förlagetrotet är ett krav för sändningstillstånd för radiotidningar och för statsstöd till kassettidningar.

Kombinerat material

Svenska Bokförläggareföreningen och Föreningen Svenska Läromedelsproducenter anser i ett gemensamt yttrande att antalet pliktexemplar bör vara två, ej sju som utredningen föreslår. Man anför kostnadsskäl, men även svårigheter i den praktiska hanteringen av kombinerat material, som ofta utges successivt. Även KLYS (Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd) och COPYSWEDE anser att det föreslagna antalet är för högt.

Ljudradio- och televisionsprogram

Kabelnämnden kritiserar lagförslaget däri att det skulle innebära orimliga kostnader, som inte närmare klarlagts, för de leveranspliktiga, dvs. närmast för kabelsändarföretagen, och anser att ett förfarande där ALB utväljer vissa sändarföretag (men inte andra) som leveransskyldiga står i strid dels med regeringsformens regler om delegation av normgivning, dels med dess bestämmelse om allas likhet inför lagen. Även Närradionämnden anser att kostnaderna för leverantörerna skulle bli stora, att en delegation till ALB på detta område är tveksam och att det bör framgå av lagen i vilken omfattning rekvisition får ske. Närradionämnden varnar för att kvaliteten på levererade referensband ofta torde bli låg. Båda nämnderna anser det rimligt att söka åstadkomma frivilliga överenskommelser mellan ALB och sändare. Beträffande pliktleveransens

omfattning när det gäller ljudradio och television finner justitiekanslern det acceptabelt att använda regeringens kompetens att besluta om verkställighetsföreskrifter enligt 8 kap. 13 § regeringsformen.

Sveriges Radio anser att det kan finnas skäl att med ALB diskutera en minskning av pliktleveransen när det gäller program som mest sänder fonogram, emedan dessa finns bevarade på annat sätt.

Flera remissinstanser anser att ytterligare undersökningar krävs för att man skall komma fram till en metod som ger så god representativitet som möjligt när det gäller att välja ut radio- och TV-sändningar med begränsad räckvidd. ALB framhåller i sitt yttrande att man avser att ta upp diskussioner med representanter för forskningen i detta ärende.

Leverantör

Umeå universitet anser att förläggare eller distributör (ej framställare) bör leverera CD-ROM, eftersom framställaren/skivpressaren normalt inte har tillgång till de program och övrig dokumentation som kan vara nödvändiga för återvinning av innehållet.

HAO Medieföretagens Arbetsgivarorganisation anser att beställare, ej producent, skall leverera videogram.

Tid för leverans

Flera universitetsbibliotek och Sveriges Allmänna Biblioteksförening anser att leverans av tryckt skrift bör ske snabbare än som föreslås (förslaget: inom en månad efter utgången av det kvartal då skriften utgavs, något snabbare för dagstidningar). Universitetet i Uppsala finner förslaget rimligt.

Bevarandefrågor

Forskningsrådsnämnden protesterar mot att KB och ALB skall bevara med "största möjliga fullständighet" enligt 2 § förslaget till förordning och kräver ett fullständigt bevarande. KB accepterar förslaget. Stockholms universitetsbibliotek uttrycker viss tvekan och förutsätter att KB omgående utarbetar riktlinjer och diskuterar dessa med forskarsamhället. Svenska Bibliotekariesamfundet vill ha klarare besked: antingen fullständigt bevarande eller gallring. I det senare fallet skulle en specialutredning kunna peka ut kriterier för gallring.

I fråga om gallring anser ALB att duplettgallring är det enda som kan komma i fråga beträffande arkivets material.

Samråd

I 2 § förordningen talas om samråd i bevarandefrågor mellan KB och universitetsbiblioteken. KB tillstyrker, liksom biblioteksnämnden vid Göteborgs universitetsbibliotek. Stockholms universitetsbibliotek avstyrker. Uppsala universitet är tveksamt och föredrar snarare en stark re-

kommendation om samråd; man anser bestämmelsen oklar och undrar om meningen är att inga förändringar i t.ex. gallringsprinciper får ske förrän efter samråd med KB.

Prop. 1993/94:10
Bilaga 3

I betänkandets avsnitt 9.3 s. 109, föreslås en samrådsplikt mellan Sveriges Radio och ALB beträffande bevarande och tillhandahållande av radio- och TV-program. Sveriges Radio, Sveriges Utbildningsradio och Sveriges Television påpekar att sådan plikt ej kan åläggas dem. Det framhålls också att de bör stå fria från statliga institutioner och att de har ett gott samarbete med ALB.

Avgifter vid ALB

ALB instämmer med utredaren i att arkivets tjänster bör vara avgiftsfria. Så ock övriga instanser som berör frågan, t.ex. biblioteksnämnden vid Universitetet i Göteborg och Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet.

Ersättning för band

Utredaren har föreslagit att Sveriges Radio inte längre skulle få ersättning från ALB för de band som levereras, eftersom andra sändande företag inte får sådan ersättning. Sveriges Radio anser att deras public-serviceuppdrag, som utesluter kommersiellt syfte, och den stora mängden av band motiverar ersättningen. På liknande sätt uttalar sig Sveriges Utbildningsradio och Sveriges Television.

1 Förslag till

Lag om pliktleverans av dokument

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag ges föreskrifter om skyldighet att till bibliotek eller Arkivet för ljud och bild lämna exemplar av dokument som lagrar text, ljud eller bild (pliktexemplar).

Pliktexemplar skall bevaras och tillhandahållas för forskning och studier enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

2 § I denna lag förstås med

dokument ett exemplar av något som lagrar information för läsning, avlyssning eller visning,

skrift ett dokument som lagrar text eller fast bild,

dagstidning en skrift som utgör allmän nyhetstidning och publikation av dagspresskaraktär med reguljär nyhetsförmedling och allmänpolitisk opinionsbildning och som normalt kommer ut med minst ett nummer varje vecka, samt löpsedel och bilaga,

dokument i mikroform en skrift i förminskad form som kan läsas endast med hjälp av apparat,

film ett dokument som består av bilder avsedda att projiceras i snabb följd,

dokument för elektronisk återgivning ett dokument som i fixerad form lagrar text, ljud eller bild och vars innehåll kan återges enbart med hjälp av elektroniskt hjälpmedel,

fonogram ett dokument för elektronisk återgivning som uteslutande lagrar ljud,

videogram ett dokument för elektronisk återgivning som lagrar rörliga bilder, med eller utan ljud.

3 § Ett dokument görs tillgängligt för allmänheten här i landet när exemplar bjuds ut till försäljning, uthyrning eller utlåning eller annars sprids till allmänheten eller när informationen i dokumentet återges offentligt eller i förvärvsverksamhet inför en större sluten krets.

4 § Ett dokument skall anses röra svenska förhållanden, om informationen i dokumentet helt eller delvis är avfattad på svenska språket eller dokumentet helt eller delvis innehåller verk av svensk upphovsman eller framförande av svensk konstnär eller, om inte någon av dessa förutsättningar föreligger, dokumentet ändå huvudsakligen är avsett att spridas inom landet.

Skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen

5 § Av skrift, som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen och som har framställts och givits ut här i landet, skall sju pliktexemplar lämnas, om inte annat följer av 7, 8 eller 9 §.

6 § Av skrift, som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen och som har framställts utomlands, skall sju pliktexemplar lämnas, om

1. skriften är sådan periodisk skrift för vilken utgivningsbevis finns eller skall finnas eller

2. skriften inte är periodisk och har lämnats ut för spridning här i landet inte bara i enstaka exemplar och rör svenska förhållanden.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av 7, 8 eller 9 §.

7 § Om en skrift som avses i 5 eller 6 § har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift, skall endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Av skrift som har framställts i punktskrift skall två pliktexemplar lämnas, om inte annat följer av vad som föreskrivs i 9 §.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt 5 och 6 §§ omfattar inte ett sådant radioprogram, en film eller en ljudupptagning som enligt 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen skall jämföras med en bilaga till en periodisk skrift.

8 § I fråga om tryckt dagstidning gäller, i stället för vad som följer av 5, 6 och 7 §§, följande.

Av tidningen skall tre pliktexemplar lämnas.

Om tidningen ges ut i flera olika editioner, skall pliktexemplar lämnas av den edition som har utgivits först och, om tidningen ges ut i minst tre olika editioner, också av den edition som har utgivits sist.

Har en sida eller löpsedel ändrats, skall pliktexemplar lämnas av varje ändrad sida eller löpsedel. Detta gäller dock inte om den ändrade sidan eller den ändrade löpsedeln ingår i pliktexemplar som lämnas enligt tredje stycket.

9 § Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 5–8 §§ föreligger inte i fråga om

1. visitkort, etikett, blankett, reklamblad och emballagetryck eller därmed jämförlig skrift,

2. protokoll, arbetspromemoria eller liknande skrift, som har framställts hos myndighet,

3. skrift som har framställts i punktskrift och som har samma innehåll som en tidigare framställd skrift eller som är en sammanställning av utdrag ur tidigare framställda skrifter, under förutsättning att pliktexemplar av den eller de tidigare framställda skrifterna har lämnats eller lämnas samtidigt,

4. skrift som skall lämnas som tillbehör till pliktexemplar enligt 32 §.

10 § Av dokument för elektronisk återgivning som lagrar text eller fast bild eller av dokument i mikroform skall sju pliktexemplar lämnas, om dokumentet har framställts här i landet i minst 50 exemplar och har gjorts tillgängligt för allmänheten här.

Av dokument som avses i första stycket som har framställts utomlands och har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet i minst 50 exemplar skall sju exemplar lämnas, om dokumentet rör svenska förhållanden.

Föreskrifterna i första och andra styckena gäller inte om annat följer av 11 §.

11 § Om ett dokument som avses i 10 § har samma innehåll som en tidigare eller samtidigt framställd skrift som avses i 5 § eller har samma innehåll och utförande som ett tidigare framställt dokument av samma slag, skall endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare eller samtidigt framställda skriften eller det tidigare framställda dokumentet har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Film och videogram

12 § Av film som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet skall ett pliktexemplar lämnas.

Av videogram som har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet i minst fem exemplar skall ett pliktexemplar lämnas.

Av film eller videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning skall ett pliktexemplar lämnas.

Föreskrifterna i denna paragraf gäller inte om annat följer av 13 § eller av vad som föreskrivs om kombinerat material i 16 och 17 §§.

13 § Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 12 § föreligger inte i fråga om sådant dokument som har samma innehåll och utförande som tidigare framställt dokument, av vilket pliktexemplar har lämnats.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Fonogram och vissa andra elektroniska dokument

14 § Av fonogram som har framställts här i landet i minst 50 exemplar och som har gjorts tillgängligt för allmänheten här skall ett pliktexemplar lämnas.

Av fonogram som har framställts utomlands och har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet i minst 50 exemplar skall ett pliktexemplar lämnas, om fonogrammet rör svenska förhållanden.

Vad som sägs om fonogram i första och andra styckena skall tillämpas även på dokument för elektronisk återgivning som är av annat slag än som avses i 10 § och som inte är videogram eller fonogram.

Föreskrifterna i denna paragraf gäller inte om annat följer av 15 § eller av vad som föreskrivs om kombinerat material i 16 och 17 §§.

15 § Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 14 § föreligger inte i fråga om sådant dokument som har samma innehåll och utförande som tidigare framställt dokument, av vilket pliktexemplar har lämnats.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Kombinerat material

16 § Med kombinerat material förstås material, som innehåller dels en eller flera skrifter, av vilka pliktexemplar skall lämnas, dels en eller flera filmer, videogram, fonogram eller dokument för elektronisk återgivning som avses i 14 § tredje stycket, av vilka pliktexemplar skall lämnas.

17 § Av kombinerat material skall sju pliktexemplar lämnas.

Om kombinerat material har samma innehåll och utförande som tidigare framställt kombinerat material, skall endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av det tidigare framställda kombinerade materialet har lämnats eller lämnas samtidigt.

Ljudradio- och televisionsprogram

18 § Av ljudradio- och televisionsprogram, som skall spelas in enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, skall ett pliktexemplar lämnas i form av en sådan inspelning av programmet som skall göras enligt bestämmelsen.

Av ljudradio- och televisionsprogram, som svenskt programföretag får sända med stöd av tillstånd enligt 5 § radiolagen (1966:755) eller som genom satellitsändning som utgår från Sverige förmedlas till allmänheten från svenskt programföretag, skall pliktexemplar lämnas av samtliga sändningar.

Av andra ljudradio- och televisionsprogram än som avses i andra stycket skall pliktexemplar lämnas av samtliga sändningar under högst fyra veckor per kalenderår. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får besluta under vilka veckor leverans skall ske.

Vem som skall leverera

19 § Pliktexemplar av skrift, som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen, skall lämnas

1. när det gäller skrift, som har framställts här i landet, av framställaren,
2. när det gäller periodisk skrift, som har framställts utomlands, av utgivaren här i landet,
3. när det gäller annan skrift än periodisk skrift, som har framställts

utomlands, av förläggaren här i landet eller, om sådan förläggare inte finns, av den som har låtit lämna ut skriften för spridning här i landet.

20 § Pliktexemplar skall lämnas

1. när det gäller film, av den som låtit göra filmen tillgänglig för allmänheten här i landet,

2. när det gäller film eller videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning, av den som har begärt granskningen hos byrån.

21 § Pliktexemplar av dokument i mikroform eller annat dokument för elektronisk återgivning än sådant videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning skall lämnas

1. om det har framställts här i landet, av den som har framställt dokumentet,

2. om det har framställts utomlands, av den som har låtit föra in exemplaret till landet.

22 § Pliktexemplar skall lämnas

1. när det gäller kombinerat material, som har framställts inom landet, av den som har beställt framställningen eller, om sådan beställare inte finns, av den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet,

2. när det gäller kombinerat material, som helt eller delvis har framställts utomlands, av förläggaren här i landet eller, om sådan förläggare inte finns, av den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet.

23 § Pliktexemplar av ljudradio- och televisionsprogram skall lämnas av den som enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden skall ombesörja att programmet spelas in.

Till vem leverans skall ske m.m.

24 § Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som skall lämnas i två eller tre exemplar skall ett eller två exemplar lämnas till Kungl. biblioteket och ett exemplar lämnas till Lunds universitetsbibliotek.

Av pliktexemplar av skrift eller kombinerat material som skall lämnas i sju exemplar skall ett exemplar lämnas till vart och ett av Kungl. biblioteket och Stockholms, Uppsala, Linköpings, Lunds, Göteborgs och Umeå universitetsbibliotek.

25 § Pliktexemplar av film, annat dokument för elektronisk återgivning än sådant som avses i 10 § eller upptagning av ljudradio- och televisionsprogram skall lämnas till Arkivet för ljud och bild.

26 § Den som har lämnat pliktexemplar av film skall beredas tillfälle att hämta filmen sedan Arkivet för ljud och bild har haft skälig tid för att framställa en kopia.

27 § Pliktexemplar skall lämnas av dagstidning som avses i 8 § enligt följande.

<i>Utgivningsmånad</i>	<i>Lämnas före utgången av</i>
januari, februari	mars
mars, april	maj
maj, juni	juli
juli, augusti	september
september, oktober	november
november, december	januari

28 § Pliktexemplar skall lämnas av

1. annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen än dagstidning, inom en månad efter utgången av det kalenderkvartal under vilket skriften utgavs,

2. videogram, så snart som videogrammet har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet,

3. dokument i mikroform, film eller annat dokument för elektronisk återgivning än videogram, inom en månad från den dag då dokumentet först gjordes tillgängligt för allmänheten här i landet,

4. film eller videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning, inom en månad från den dag då beslut i granskningsärendet vunnit laga kraft.

29 § Pliktexemplar skall lämnas av kombinerat material som har gjorts tillgängligt för allmänheten i fullständigt skick, inom en månad efter utgången av det kalenderkvartal under vilket materialet gjordes tillgängligt.

I annat fall än som anges i första stycket skall pliktexemplar av material som utgör en del av kombinerat material lämnas i enlighet med vad som följer av bestämmelserna i 28 § för varje dokumentslag.

30 § Pliktexemplar skall lämnas av ljudradio- och televisionsprogram, inom en månad från den dag då skyldigheten att bevara upptagningen enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden upphörde.

Särskilda föreskrifter för videogram

31 § Över pliktexemplar av videogram som har lämnats till Arkivet för ljud och bild skall ett särskilt register föras med hjälp av automatisk databehandling. I registret skall antecknas ett nummer för varje videogram. Statens biografbyrå får ha terminalåtkomst till detta register.

Arkivet för ljud och bild skall underrätta den som har lämnat pliktexemplar av videogram om de nummer som videogrammen har fått i registret.

Den som är skyldig att lämna pliktexemplar till Arkivet för ljud och bild skall föra en förteckning över videogram som omfattas av plikten och i förteckningen ange de registernummer som de ingivna pliktexemplaren har fått.

Prop. 1993/94:10
Bilaga 4

Gemensamma föreskrifter

32 § Pliktexemplar som skall lämnas enligt föreskrifterna i denna lag, skall även omfatta

1. bildband, diabilder och liknande material som utgör komplement till pliktexemplaret,
2. omslag, fodral, folder, broschyr och liknande mindre tillbehör som följer med varje exemplar när detta görs tillgängligt för allmänheten,
3. såvitt gäller dokument för elektronisk återgivning, sådana särskilda anvisningar som kan fordras för att användaren skall kunna tillgodogöra sig innehållet i dokumentet.

Den som beställer framställning av ett dokument, som framställaren skall lämna pliktexemplar av enligt 19 § 1 och 21 § 1, skall tillhandahålla framställaren sådant material som enligt första stycket skall lämnas med pliktexemplaret.

Pliktexemplar och tillbehör skall vara i samma skick som de exemplar som är avsedda att göras tillgängliga för allmänheten.

33 § Varje försändelse med pliktexemplar skall vara åtföljd av en förteckning över det material som ingår i försändelsen. Förteckningen skall vara underskriven och lämnas i två exemplar. Det ena exemplaret skall återställas med anteckning om att materialet har mottagits.

Om det ingår kombinerat material i en försändelse, skall detta särskilt anges i förteckningen.

34 § Den som åsidosätter skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt denna lag kan av den myndighet som regeringen bestämmer föreläggas att vid vite fullgöra sin skyldighet.

35 § Den som underlåter att fullgöra sin skyldighet att föra en förteckning enligt 31 § tredje stycket eller den som underlåter att tillhandahålla material enligt 32 § andra stycket skall dömas till böter.

36 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för visst fall medge undantag från skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt denna lag.

37 § Beslut som en annan myndighet än regeringen har meddelat och som gäller avlämnande av pliktexemplar eller tillhandahållande av bevarat material enligt denna lag får överklagas hos länsrätten.

Beslut om undantag enligt 36 § får dock inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994, då lagen (1978:487) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar skall upphöra att gälla.

2 Förslag till

Prop. 1993/94:10

Bilaga 4

Lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs att 22 a § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

22 a §¹

Har företag som avses i 22 § första stycket rätt att i utsändning återge verk, får företaget också ta upp verket på en anordning genom vilken det kan återges, om detta sker

1. för att säkerställa framtida bevisning om utsändningens innehåll och

2. för att det behövs för att en statlig myndighet skall kunna fullgöra sina uppgifter när det gäller att i efterhand utöva tillsyn över utsändningsverksamheten.

Har sådan upptagning som avses i första stycket dokumentariskt värde, får den bevaras i arkiv som avses i lagen (1978:487) om plikt-exemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar.

Har sådan upptagning som avses i första stycket dokumentariskt värde, får den bevaras i arkiv som avses i lagen (1993:000) om plikt-
verans av dokument.

Upptagning som avses i första stycket får utnyttjas endast för ändamål som anges där, om ej annat följer av 22 c §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

¹ Senaste lydelse 1991:1073.

3 Förslag till

Prop. 1993/94:10

Bilaga 4

Lag om ändring i lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §

Bestämmelser om att biografbyrån har terminalåtkomst till det register som arkivet för ljud och bild för över pliktexemplar av filmer och videogram finns i lagen (1978:487) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar.

Bestämmelser om att biografbyrån har terminalåtkomst till det register som arkivet för ljud och bild för över pliktexemplar av filmer och videogram finns i lagen (1993:000) om pliktleverans av dokument.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

Lag om ändring i lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 7 och 8 §§ lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

7 §¹

I närradiolagen (1982:459), lagen (1991:2027) om kabelsändningar till allmänheten, lagen (1992:1356) om satellitsändningar av televisionsprogram till allmänheten och i lokalradiolagen (1993:120) finns ytterligare bestämmelser om skyldighet att tillhandahålla inspelningar av radioprogram.

I lagen (1978:487) om pliktexemplar av ljud- och bildupptagningar finns bestämmelser om skyldighet att lämna skrifter och upptagningar till bibliotek eller till arkivet för ljud och bild.

I lagen (1993:000) om pliktleverans av dokument finns bestämmelser om skyldighet att lämna skrifter och upptagningar till bibliotek eller till arkivet för ljud och bild.

8 §

Ett videogram som avses i 17 § andra stycket lagen om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar skall anses ha lämnats ut för spridning först när pliktexemplar har lämnats.

Ett videogram som inte har getts in till Statens biografbyrå för granskning enligt lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram skall anses ha lämnats ut för spridning först när pliktexemplar enligt lagen (1993:000) om pliktleverans av dokument har lämnats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994.

¹ Senaste lydelse 1993:124.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1993-05-17

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt Hamdahl, justitierådet Hans-Gunnar Solerud, regeringsrådet Anders Swartling.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 29 april 1993 har regeringen på hemställan av statsrådet Ask beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om pliktleverans av dokument, m.m.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Karin Moberg.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om pliktleverans av dokument

Lagrådet har underkastat förslaget i vissa delar en omarbetning av i huvudsak formell natur. Lagrådets författningsförslag framgår av bilagan till detta protokoll.

Följande punkter i lagrådets förslag förtjänar att kommenteras särskilt.

I remissprotokollet anges att vitesföreläggande att fullgöra skyldigheten att lämna pliktexemplar inte – i motsats till vad som gäller enligt nuvarande lag – skall kunna överklagas. Bestämmelsen i förslagets 37 § om överklagande av beslut enligt den nya lagen är dock utformad på sådant sätt att vitesföreläggandena kan överklagas. Lagrådet finner denna ordning lämpligast och har behållit remissförslagets lagtext. I ett annat avseende föreslår lagrådet dock en förändring av 37 §. Lagen om pliktexemplar av dokument skall inte innehålla några regler om tillhandahållande av bevarat material. Föreskrifterna härom avses bli meddelade i förordning. Bestämmelsen om överklagande av beslut i sådana frågor bör inflyta i förordningen och uteslutas ur 37 §.

Bestämmelsen om ikraftträdande i det remitterade förslaget innehåller inte någon regel om hur det skall förfaras med äldre dokument. I lagrådets förslag har en sådan regel lagts till.

Övriga lagförslag

Förslagen lämnas utan annan erinran än att hänvisningen till lagen om pliktleverans av dokument bör ändras till att avse lagen med dess av lagrådet föreslagna rubrik.

Förslag till

Lag om pliktexemplar av dokument

Inledande bestämmelser

1 §

I denna lag ges föreskrifter om skyldighet att till bibliotek eller Arkivet för ljud och bild lämna exemplar av dokument (pliktexemplar).

Pliktexemplar skall bevaras och tillhandahållas för forskning och studier enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

2 §

I denna lag förstås med

dokument ett föremål som lagrar information för läsning, avlyssning eller visning,

skrift ett dokument som lagrar text eller fast bild,

dagstidning en skrift som utgör allmän nyhetstidning av dagspresskaraktär med reguljär nyhetsförmedling eller allmänpolitisk opinionsbildning som normalt kommer ut med minst ett nummer varje vecka, jämte tillhörande löpsedel och bilaga,

skrift i mikroform en skrift i förminskad form som kan läsas endast med hjälp av apparat,

film ett dokument som består av bilder avsedda att projiceras i snabb följd,

dokument för elektronisk återgivning ett dokument som i fixerad form lagrar text, ljud eller bild och vars innehåll kan återges enbart med hjälp av elektroniskt hjälpmedel,

fonogram ett dokument för elektronisk återgivning som uteslutande lagrar ljud,

videogram ett dokument för elektronisk återgivning som lagrar rörliga bilder, med eller utan ljud.

3 §

4 §

Dokument som skall lämnas

Skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen

5 §

Av skrift, som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen och som har framställts och utgivits här i landet, skall sju pliktexemplar lämnas, om annat inte följer av 7, 8 eller 9 §.

6 §

Av skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen och som har framställts utomlands skall sju pliktexemplar lämnas

1. om skriften är sådan periodisk skrift för vilken utgivningsbevis finns eller skall finnas, eller

2. om skriften inte är periodisk, har lämnats ut för spridning här i landet inte bara i enstaka exemplar och rör svenska förhållanden.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av 7, 8 eller 9 §.

7 §

Om en skrift som avses i 5 eller 6 § har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift, skall endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Av skrift som har framställts i punktskrift skall två pliktexemplar lämnas, om annat inte följer av vad som föreskrivs i 9 §.

Skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt 5 och 6 §§ omfattar inte ett radioprogram, en film eller en ljudupptagning som enligt 1 kap. 7 § andra stycket tryckfrihetsförordningen skall jämföras med en bilaga till en periodisk skrift.

8 §**9 §**

Skyldighet att lämna pliktexemplar enligt 5-8 §§ föreligger inte i fråga om

1. visitkort, etikett, blankett, reklamblad och emballagetryck eller därmed jämförlig skrift,

2. protokoll, arbetspromemoria eller liknande skrift, som har framställts hos myndighet,

3. skrift som har framställts i punktskrift och som har samma innehåll som en tidigare framställd skrift eller som är en sammanställning av utdrag ur tidigare framställda skrifter, under förutsättning att pliktexemplar av den eller de tidigare framställda skrifterna lämnas i stället eller har lämnats tidigare,

4. skrift som skall lämnas som tillbehör till pliktexemplar enligt 32 §.

*Annan skrift***10 §**

Av skrift som utgör dokument för elektronisk återgivning och av skrift i mikroform skall sju pliktexemplar lämnas, om skriften har framställts här i landet i minst 50 exemplar och har gjorts tillgänglig för allmänheten här.

Av skrift som avses i första stycket och som har framställts utomlands och gjorts tillgänglig för allmänheten här i landet i minst 50 exemplar skall sju exemplar lämnas, om skriften rör svenska förhållanden.

Föreskrifterna i första och andra styckena gäller inte om annat följer av 11 §.

11 §

Om en skrift som avses i 10 § har samma innehåll som en tidigare eller samtidigt framställd skrift som avses i 5 § eller har samma innehåll och utförande som en tidigare framställd skrift som avses i 10 §, skall endast två pliktexemplar lämnas, under förutsättning att pliktexemplar av den tidigare eller samtidigt framställda skriften har lämnats eller lämnas samtidigt.

Föreskrifterna i första stycket gäller inte om annat följer av föreskrifterna om kombinerat material i 16 och 17 §§.

Film och videogram

12 §

13 §

Fonogram och vissa andra dokument för elektronisk återgivning

14 §

15 §

Kombinerat material

16 §

Med kombinerat material förstås material, som innehåller dels en eller flera skrifter, dels ett eller flera dokument som utgörs av film, videogram, fonogram eller dokument för elektronisk återgivning som avses i 14 § tredje stycket. Med skrifter och andra dokument som kan ingå i kombinerat material avses endast sådana som var för sig har medfört eller skulle medföra skyldighet att lämna pliktexemplar.

17 §

18 §

Av ljudradio- och televisionsprogram, som skall spelas in enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, skall pliktexemplar lämnas i form av en sådan inspelning av programmet som skall göras enligt bestämmelsen.

Av ljudradio- och televisionsprogram, som svenskt programföretag får sända med stöd av tillstånd enligt 5 § radiolagen (1966:755) eller som genom satellitsändning som utgår från Sverige förmedlas till allmänheten från svenskt programföretag, skall ett pliktexemplar lämnas av varje sändning.

Av andra ljudradio- och televisionsprogram än som avses i andra stycket skall ett pliktexemplar lämnas av varje sändning som ägt rum under högst fyra veckor per kalenderår. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta för vilka veckor som pliktexemplar skall lämnas.

Vem som skall lämna pliktexemplar

19 §

20 §

Pliktexemplar av film skall lämnas av den som låtit göra filmen tillgänglig för allmänheten här i landet.

När det gäller film som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning skall pliktexemplar dock lämnas av den som har begärt granskningen hos byrån.

21 §

Pliktexemplar av skrift i mikroform eller dokument för elektronisk återgivning skall lämnas

1. om det har framställts här i landet, av den som har framställt dokumentet,

2. om det har framställts utomlands, av den som har låtit föra in exemplaret till landet.

I fråga om videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning skall dock pliktexemplar lämnas till den som har begärt granskningen hos byrån.

22 §

Pliktexemplar av kombinerat material skall lämnas

1. när det gäller material, som har framställts inom landet, av den som har beställt framställningen eller, om sådan beställare inte finns, av den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet,

2. när det gäller material, som helt eller delvis har framställts utomlands, av förläggaren här i landet eller, om sådan förläggare inte finns, av den som har låtit göra materialet tillgängligt för allmänheten här i landet.

23 §

Pliktexemplar av ljudradio- och televisionsprogram skall lämnas av den som enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden skall ombesörja att programmet spelas in.

Vem som pliktexemplar skall lämnas till

24 §

25 §

Pliktexemplar av film, av annat dokument för elektronisk återgivning än sådant som avses i 10 § eller av upptagning av ljudradio- och televisionsprogram skall lämnas till Arkivet för ljud och bild.

26 §

Den som har lämnat pliktexemplar av film har rätt att återfå filmen och skall beredas tillfälle att hämta filmen sedan Arkivet för ljud och bild har haft skälig tid för att framställa en kopia.

Tid då pliktexemplar skall lämnas

27 §

Pliktexemplar av tryckt dagstidning skall lämnas enligt följande.

<i>Utgivningsmånad</i>	<i>Lämnas före utgången av</i>
januari, februari	mars
mars, april	maj
maj, juni	juli
juli, augusti	september
september, oktober	november
november, december	januari

28 §

Pliktexemplar skall lämnas av

1. annan skrift som avses i 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen än tryckt dagstidning, inom en månad efter utgången av det kalenderkvartal under vilket skriften utgavs,

2. videogram, så snart som videogrammet har gjorts tillgängligt för allmänheten här i landet,

3. skrift i mikroform, film eller annat dokument för elektronisk återgivning än videogram, inom en månad från den dag då dokumentet först gjordes tillgängligt för allmänheten här i landet.

Av film eller videogram som har granskats av Statens biografbyrå och därvid inte godkänts för visning skall dock pliktexemplar lämnas inom en månad från den dag då beslut i granskningsärendet vunnit laga kraft.

29 §

Pliktexemplar av kombinerat material som har gjorts tillgängligt för allmänheten i fullständigt skick skall lämnas inom en månad efter utgången av det kalenderkvartal under vilket materialet gjordes tillgängligt.

I annat fall än som anges i första stycket skall pliktexemplar av material som utgör en del av kombinerat material lämnas i enlighet med vad som följer av bestämmelserna i 28 § för varje dokumentslag.

30 §

Pliktexemplar av ljudradio- och televisionsprogram skall lämnas inom en månad från den dag då skyldigheten att bevara upptagningen enligt 5 kap. 3 § lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden upphörde.

Särskilda föreskrifter för videogram

31 §

Arkivet för ljud och bild skall med hjälp av automatisk databehandling föra ett särskilt register över pliktexemplar av videogram som har lämnats till arkivet. I registret skall antecknas ett nummer för varje videogram. Statens biografbyrå får ha terminalåtkomst till detta register.

Arkivet för ljud och bild skall underrätta den som har lämnat pliktexemplar av videogram om de nummer som videogrammen har fått i registret.

Den som är skyldig att lämna pliktexemplar till Arkivet för ljud och bild skall föra en förteckning över videogram som omfattas av plikten och i förteckningen ange de registernummer som de ingivna pliktexemplaren har fått.

Gemensamma föreskrifter

32 §

Pliktexemplar som skall lämnas enligt föreskrifterna i denna lag skall även omfatta

1. bildband, diabilder och liknande material som utgör tillbehör till det dokument av vilket pliktexemplar skall lämnas,

2. omslag, fodral, folder, broschyr och liknande mindre tillbehör som följer med varje exemplar när detta görs tillgängligt för allmänheten,

3. såvitt gäller dokument för elektronisk återgivning, sådana särskilda anvisningar som kan fordras för att användaren skall kunna tillgodogöra sig innehållet i dokumentet.

Den som beställer framställning av ett dokument, som framställaren skall lämna pliktexemplar av enligt 19 § 1 och 21 § 1, skall tillhandahålla framställaren sådant material som enligt första stycket skall lämnas med pliktexemplaret.

Pliktexemplar och tillbehör skall vara i samma skick som de exemplar som är avsedda att göras tillgängliga för allmänheten.

33 §

Varje försändelse med pliktexemplar skall vara åtföljd av en förteckning över det material som ingår i försändelsen. Förteckningen skall vara underskriven av den som är skyldig att lämna pliktexemplar och lämnas i två exemplar. Det ena exemplaret skall återställas med anteckning om att materialet har mottagits.

Om en försändelse omfattar kombinerat material eller sådant tillbehör som avses i 32 §, skall detta särskilt anges i förteckningen.

34 §

Den som åsidosätter skyldigheten att lämna pliktexemplar enligt denna lag kan av den myndighet som regeringen bestämmer vid vite föreläggas att fullgöra sin skyldighet.

35 §

36 §

37 §

Beslut som en annan myndighet än regeringen har meddelat enligt denna lag får överklagas hos länsrätten.

Beslut om undantag enligt 36 § får dock inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994, då lagen (1978:487) om pliktexemplar av skrifter och ljud- och bildupptagningar skall upphöra att gälla.

När samtliga omständigheter som enligt den nya lagen skulle grunda skyldighet att lämna pliktexemplar av ett dokument har inträffat före ikraftträdandet tillämpas dock den upphävda lagen på det dokumentet.

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 juni 1993	12
Proposition om pliktexemplar av dokument	12
1 Inledning	12
Lagrådet	13
2 Bakgrund	13
2.1 Nuvarande lagstiftning	13
2.2 Tidigare utredningar	15
3 Allmän motivering	16
3.1 En ny lag om pliktexemplar	16
3.2 Syftet med och tillämpningsområdet för den nya lagen	17
3.3 Vissa grundläggande förutsättningar för leveransplikt ..	17
3.4 Skrifter	19
3.5 Film	20
3.6 Videogram	23
3.7 Fonogram och vissa dokument för elektronisk återgivning ..	24
3.8 Kombinerat material	25
3.9 Radio- och televisionsprogram	26
3.10 Dokument för läshandikappade m.fl.	27
3.11 Antal pliktexemplar och till vem	28
3.12 Vem skall leverera?	29
3.13 Tid för leverans	31
3.14 Kostnader och resursbehov	31
4 Upprättade lagförslag	32
5 Specialmotivering	32
6 Hemställan	53
7 Beslut	53
Bilaga 1 Sammanfattning av betänkandet Pliktleverans (SOU 1992:92)	54
Bilaga 2 Pliktleveransutredningens lagförslag i betänkandet SOU 1992:92	60
Bilaga 3 Förteckning över remissinstanserna och sammanställning av remissyttrandena till betänkandet SOU 1992:92 ..	67
Bilaga 4 Lagrådsremissens lagförslag	75
Bilaga 5 Lagrådets yttrande	85

